

cur inter se et impediunt se. vel per stulticiam vel per ignauiam. ne communi consensu/ si at ambulatio in domo domini. dum alij fauent abusibus. alij tollere volunt. Veritas est quod omnis via fauorabilis et humilis tentanda est cum summo pontifice/ dum male informatus/ fert per se vel suos/ iniustas sententias. quod desistat reformet. Sed si nihil profert humilis sedulitas. arripienda est virilis et animosa libertas. **¶ Finit.**

Item ab eodem

de cordis induratione

Quod durum male habebit in nouissimo. Duricies ista/ quomodo causetur. et quid est illud apostoli/ deus cuius vult miseret/ et quem vult indurat. non est mediocrius questio. Siquidem deus neminem deserit nisi prius deseratur per auersionem ab eo per peccatum. Sed derelictione facta/ cadit homo in profundum et contemnit. Contemneri vero/ deus non dat gratiam sed resistit. ac proinde non emollitur cor/ nec liquefit ad gratie susceptionem. Tandem pena damnationis infligitur. et obduratio confirmatur. Causa igitur obdurationis est voluntas auerrens. et hec incipit. Voluntas resistens. et hec continuatur. Culpa permerens et hec confirmat. Deus gratiam non datur. et hec non liberat. Deus iuste puniens. et hec ordinat. **¶ Finit.**

Opusculum de indulgentiis eiusdem cancellarij

Quocumque alligaueritis super terram/ erunt ligatae in caelis. Et quaecumque solueritis super terram/ erunt soluta et in caelis. **Mat. xvij.** Collata est autem potestas hec hinc promissa/ dum post resurrectionem Christus apprensus discipulis suis insufflauit in eos et dixit. Accipite spiritum quomodo remiseritis peccata remittuntur eis. et quorum retinueritis retenta sunt. **Joh. xx.** Specialiter autem et excellenter data est ista potestas clauium ecclesie. promissa prius. **Petro ibi. Tibi dabo clauem regni celorum. Mat. vi.** Dum post resurrectionem ter interrogatus de dilectione/ dixit Christus sibi ter respondenti quod esset diligere. pasce agnos meos. pasce oues meas. Fundauerat autem Christus potestatem alligandi

di iuridice per excommunicationem dum dixerat. quod si ecclesiam non audierit. etc. Fundatur denique super premissis/ potestas omnis/ indulgentias conferendi. Super quibus quod variis variis tradiderunt. Placuit sequentes annotare pauculas consideraciones. **¶ Prima consideratio.** Potestas clauium ecclesie/ iudicialis et forinseca/ non extendit se simpliciter et directe/ ad remissionem culpe. Ratio quod requiritur sacramentalis confessio et absolutio quod non fit in publico et iudiciali foro. **¶ Secunda.** Potestas clauium iudicialis et publica/ non extendit se principaliter et directe ad diminutionem pene/ nisi illi quod infligitur aut infligere potuit/ cuiusmodi sunt pene excommunicationis. et quaricumque irregularitatum. inhabilitationum circa legitimos actus ecclesiasticos aut civiles. Ratio quod ad partem que excipit et affirmat. quia cuius est condere huiusmodi est destruere vel interpretari. Sed negatiua patet per idem argumentum a contrario sensu deductum. **¶ Tertia.** Potestas clauium ecclesie super indulgentiis concedendis/ modis quibus consuevit vti ecclesia vel ecclesie pluri/ a summo usque deorsum/ per quotatorem dierum et annorum/ presupponit necessario remissionem vel indulgentiam in foro secreto conscientie seu confessionis sacramentalis. de facto vel in voto seu proposito. et sepius in facto. iuxta tenorem bullarum quibus inseritur hec clausula. vere penitentibus et confessis. nisi collator indulgentiarum/ intendat satis esse quod homo sit in caritate contritus/ scilicet cum proposito spe et loco confessionem facere actualem. Est autem ista fauorabilior interpretatio sine confessione quam liber. **¶ Quarta.** Potestas clauium ecclesie/ sacramentalis et in foro conscientie/ eminentior est vtilior et eligibilior in collatione indulgentiarum quam potestas sola iudicialis. Ratio patet ex precedentibus. quoniam sine confessione sacramentali de facto vel in voto seu proposito/ nulli dies indulgentiarum vel a pena vel a culpa sortiuntur effectum. **¶ Quinta.** Solus papa supremus Christus cum patre et spiritu sancto/ potest dare plenam auctoritatem indulgentiam omnimodam a pena et culpa. quam dum confert/ dat innumerabiles et infinitos indulgentiarum dies. Ratio quia vel absoluit et quitat totam penam debitam peccato mortali. siue sit originale siue actuale. Et hec quidem est infinita extensio et atque duratiua. Aut si

De indulgentiis

mutat christus penam illam debitam morali eternam/ in temporalē: patet adhuc quod huiusmodi remissio se extendit ad infinitos dies indulgentiarum/ si tales dicere possumus dies infinitos vel eternos. Juxta illud Dies eternos in mente habui.

Sexta ¶ Solus papa christus/ gratis et absque merito alio quam suo/ facit huiusmodi commutationem pene perpetue in penam temporalem vel in plenam absolutionem. Ratio quia si talis remissio fieret ex merito illius cui remittitur/ ipsa non esset iam pure gratuita. sed quodammodo debita vel ex opibus vendita. nos autem hoc intelligimus de merito condigni.

Septima

¶ Solus papa christus/ in iustificatione impij prius natura infundit gratiam quam remittat culpam. Prius insuper dimittit reatum pene eterne per infusionem huiusmodi gratie/ quam homo mereatur a peccato resurgere/ vel ab hoc reatu liber esse. Quo circa non satis advertebant qui dicebant primum actum contritionis post peccatum/ esse plus incompabiliter merito: quam aliquem posterius elicitum. Fundantes se in hoc quod contritio merebatur liberationem a pena eterna. et consecutionem vite eterne. non ita consequentes merebantur huiusmodi remissionem. quoniam iam facta erat. **Octava** ¶ Solus papa christus potest illam totam diem et annum mille milium indulgentiarum concessionebus summorum pontificum vel aliorum/ subvarijs temporibus locis et causis. Et forte talis enormitas concessionis ab aliquibus questuosis aut aliter male motis/ conficta est. **Nonā** ¶ Indulgentiarum concessio rationalis/ presupponit in conferente auctoritatem a christo fundatam. et in euangelio vel ex ipso explicatam. Presupponit idoneitatem et adimplerem conditionis appositae in indulgentijs. ut quod sit verus contritus et confessus. et faciat hec aut ista etc. Presupponit tertio causam concessionis seu distributionis huiusmodi indulgentiarum legitimam. clauem scilicet ecclesie non errante. neque christo reprobante. ubi non certa et euidentis noticia requiritur. sed estimatio bone fidei et probabilis coniectura. quemadmodum in distributione thesauri materialis. de fisco regio vel ecclesiastico/ papa vel rex vel alius distributor attenderet. **Decima**

¶ Indulgentiarum concessio per tot milia

nedum dierum sed et annorum/ videtur difficulter saluabilis post remissionem eterne pene et commutationem in temporalem. Constat enim quod nec homo singularis in hac vita potest aut debet ad tot annos obligari penitentiam agere. cum non victurus sit per millesimam partem tot annorum. et nemmo ad impossibile obligatur. Constat praeterea quod dum mundus finem habebit/ cessabit purgatorium. et ex consequenti dies penarum suarum. **Undecima** ¶ Indulgentiarum concessio non extendit se ad penas ex corruptione nature contractas per peccatum originale. Verum est enim quod papa non absoluit a siti. a fame. ab infirmitatibus. et a morte. Extendit igitur huiusmodi absolutio ad penas supradictas et infligendas/ iusto penitentialis satisfactoris iudicio pro peccatis actualibus/ vel hic vel in purgatorio. quoniam in inferno nulla est redemptio. **Utrum** vero clauis ecclesie/ se possint extendere non solum super terram sed sub terra in purgatorio/ maxime quo ad remissionem pene aut venialis culpe aut excommunicationis prius late dum viueret reus nunc existens in purgatorio. sunt opiniones ad utramque partem probabiles. Et fauorabile est dicere quod sic. saltem per indirectum. propter communionem in charitate. **Sed** neque debet aliquis sic inniti indulgentijs concessis in toto vel in parte a pena et a culpa quin studiosius sit satisfacere per se et alios hic in vita. **Duodecima** ¶ Indulgentiarum concessio/ non est pependenda seu contentenda. sed amplectenda deuote in fide spe et charitate domini nostri Iesu christi qui potestatem talem clauim ecclesiasticarum dedit hominibus. Constat enim quod fructuosior est et acceptabilior deo et hominibus operatio. talibus inuitens indulgentijs/ quam altera: et hoc ceteris paribus/ non innitens. **Consilium** est igitur solum et sanum quod absque curiosa discussione de precisaveleuidenti et certa quantificatione seu mensuratione huiusmodi indulgentiarum studeat homo pius/ tales acquirere secundum qualitatem suae uocationis. Pondus autem valoris illi relinquere/ qui omnia facit et fecit/ in numero. pondere et mensura.

Postremo concedentes indulgentias/ rationaliter/ et in intentione et in uerbis vel in scriptis

suas concessionem moderentur. vt nec diuine iusticie cum misericordia derogetur nec scandalū maxime pusilloꝝ prebeatut vel ne facilis concessio maioris indulgentie pro minimis vel exiguis causis/ pariat in arduis et legitimis pro ecclesia vel republica negotijs detrimentū. ¶ **Decima tertia.** Si quis petit pro se et pseueranter et pie. hoc est ad salutem et ex caritate efficaciter eius oratio. Pater hoc ex regula magistrali que fundatur super hoc verbo christi Si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. ¶ **Decima quarta.** Si quis petit indulgentiam peccatorum fieri sibi in hac vita potius q̄ in purgatorio/rite petit et pie. quoniam pena purgatorij longe grauior est et minus habens/ immo nihil habens de merito. Deducit ad hoc/ petitiō psal. notans de triplici foro iudiciali seu punitiōno. Domine ne in furore tuo arguas me. quo ad infernū vbi regnat horrenda et q̄ dāmodo furiosa iusticia propter effectū/ non ob iudicantis affectum. Neq̄ in ira tua corripas me. quo ad purgatorij vbi seder iusticia quodāmodo rigorosa et irata. Miserere mei domine quoniam infirmus sum. quo ad p̄ntem vitam vbi sceptrum tenet et thronum gratie dulcis misericordia. ¶ **Decima quinta.** Si quis petit indulgentiam peccatorū suorum fieri in hac vita ex caritate et pseueranter/ obtinebit vitis et moriens statim euolabit ad celum. Sequitur ex precedentibus quia vel per martiriū vel alijs modis deo cognitis/ purgabitur in hac vita et longe mitius q̄ in altera puniretur. simul et premium essenziale/ per patientiā merebitur augmentari. ¶ **Decima sexta.** Si quis petit dilatiōem satisfactiōis sue fieri non in hac vita sed in purgatorio/ potest hoc contingere culpabiliter propter debilitatem fidei de penis purgatorij. aut quia nimis amat delicias et honores vite presentis. vel asperitates exhorret. Si vero veniat hec petitiō/ ex consideratiōe fragilitatis proprie/ et debilitate sue patientie in aduersis/ ne succumbat et peccet. tolerabilis videtur esse timor iste licet imperfectus sit et non omnino excusabilis q̄ quodāmodo diffidit de deo q̄ nō tolerabiliter secum ageret neq̄ q̄ daret debitā patientiā. ¶ Colligitur autem ex hac consi-

deratione quadruplici/ ratio moralis et theologica. Tur viri sanctissimi/ tot flagellis atteruntur in hac vita. quia confidentes in dei misericordia/ q̄ faciet eis cum temptatiōe prouentū/ petunt hic puniri et non in finem peccata scilicet etiam venialia differri purganda. quorū deus petitiōnem exaudiens/ cōmutat sententiā et penam purgatorij in penā temporalis huius exilij/ et in augmentū essentialis premij scilicet cum acceleratiōe paradisi. Hinc est illud Augustini. Hic vix. hic seca vt in eternū parcas. Notetur de mauricio imperatore. qui elegit hic puniri et proditorie occisus est. Sic aliqui iusti/ viuunt et moriuntur ignominiose quo ad mūdum. sed mors iusti subita/ quam precessit bona vita. non minuit merita si moriatur ita. Propterea nil temere iudicandū. Certissimum signum indulgentie salutaris est/ bona facere et mala pati. Lugduni anno 1427. Sexta die octobris.

Subduntur alie

considerationes eiusdem pro amplificatione materie super indulgentia peccatorum.

Consideratio prima

Eligibilis est orare pro viuis q̄ pro mortuis. vt liberentur a culpa et perseuerent in gratia. Accipitur autem oratio nomine generali/ pro omni adiutorio spirituali quale intelligit fieri tribus modis. Per amicabilem intercessionem. per meritoꝝ am actiōnem. per recōpensatoriā satisfactiōnem. Pater igitur consideratio quia mortui sunt extra terminū vite. qui si sint in purgatorio vel in celo/ non indigent liberari a culpa/ maxime a culpa mortali et sunt in gratia confirmati. damnatis vero non prodesse. ¶ **Consideratio secūda.** Eligibilis est orare pro mortuis existeribus in purgatorio vt liberentur a pena/ q̄ pro viuis. Ratio est. quia plus indigent. quia minus se iuuare possunt. Re compensabunt preterea cum eis bene fuerit in gloria quando habebunt vocem in celo. Deniq̄ non potest pro ipsis esse talis oratio frustra cum sint in gratia. cum preterea fiat ex sua iussione vel ordinatiōne principali. Multi rursus ita fieri meruerūt dū erant in via. bona sua largiēdo

De indulgentiis

Et ita de pluribus causis seu motibus. Porro amicabile intercessio: spectat maxime ad sanctos in gloria qui sunt extra statum merendi et satisfaciendi. Sed meritoria actio pertinet ad solos viatores. Recompensatio similiter satisfactoria spectat ad eos tam pro vivis quam pro mortuis qui participes esse possunt. Expediit demum: ut omnis oratio nostra ecclesie communioni se coniungat. **Tertia consideratio.** Eligibilis est homini viatori procurare sibi iuumentum spirituale in vita sua ut liberetur a culpa et pena: quam expectare per fundationes aut alia pia testamentorum legata post mortem quae talia sibi fiant. Sequitur ex consideratione predicta: quia post mortem ista non perderunt sibi ad melius nisi quod liberetur a pena si sit in purgatorio. Nunc autem dum vivit sibi prodesse possunt ad liberationem culpe et inventionem gratiae: nec non ut in gratia finaliter perseveret. Rursus ex alio quia liberalius et difficilius est dare in vita quam relinquere post mortem distribuendum. **Quarta consideratio.** Eligibilis est ceteris paribus agere opus satisfactorium ex charitate pro vivis aut mortuis: quam opus solum meritorie actionis aut amicabile intercessionis. Patet quia satisfactio includit tria simul et non e contra. Juncto quod opus meritorium simul et satisfactorium: non minus meretur de premio essentiali vel augmento gratiae ex hoc quod est satisfactorium pro certa liberatione a pena: quam si non esset alicuius pene deletivum. alioquin non expediret satisfactio si in diminutionem gloriae (que incomparabiliter melior est quam a pena liberatio) verteretur. Additum est ceteris paribus: quoniam opus meritorium non penale et per consequens non satisfactorium: ut sic posset fieri cum maiori caritate circumstantiis alijs meliorantibus actionem: quod liberatio a pena non equaliter augmento gratiae in presenti vel gloriae in futuro. **Transferebantur considerationes ad omne genus suffragiorum etiam illorum: que habent efficaciam ex vi operis operati: ut in sacramento missae.** Concludit insuper ex praemissis quod non semper eligibilis est adquirendae indulgentias per liberationem a pena vel satisfactionem: quam alijs operibus vacare dum praesentia fieri cum maiori charitate. Et ita dicere de operibus vite active: ut de ieiunijs aut alijs afflictionibus penales: et tamen satisfactorijs. **Patet iterum fatuitas illorum: qui so-**

lo intuitu laute sustentationis habende: se onerant operibus satisfactorijs per alienis. Secus si ex magna et sola charitate per mortuum hoc faciunt. Et dum sentiunt se vtilius et accommodatius iuxta vocationem suam occupari circa talia opera quam circa puras et altas meditationes et excessus mentales: qui paucorum sunt valde. Aut subinde quia sunt obligati propter receptionem sustentationis corporalis per fundatores vel alios: taliter exerceri. **Collige ergo quod indulgentie peccatorum: proveniunt multis modis.** Primo est satisfactio propria voluntarie facta. Secundo est satisfactio propria in confessione suscepta. Tertio satisfactio per alium per se persoluta in corpore vel in donis praesertim cum auctoritate commutantis. Quarto per indulgentias ecclesie seu prelatorum. Quinto per communicationem suffragiorum communium sicut in monasterijs et ecclesijs. Sexto per patientiam in adversis cum obsecratione quod in partem sue purificationis convertantur: nam dominus in tribulatione peccata dimittit. Septimo per omne opus ex caritate factum: quod cuius spectet ad contemplationem: si iungatur intentio vel oratio: quod valeat ad indulgentiam peccatorum. Sic enim dictum est de maria magdalena quia dimissa sunt ei peccata multa: quod dilexit multum. Et ad seruum. Omne debitum dimisi tibi quia rogasti me. Valet octavo vehementer omne opus misericorditer: primis impium secundum opera misericordie: tam spiritualia quam corporalia: quorum quolibet ad septenarium rediguntur. Sic enim dictum est daretur dabitur vobis: dimittite et dimittetur vobis. Postremo pietas gratuita dei: scilicet: unquam suorum: prevenit et confert sepe indulgentiam quale nullis precedentibus meritis haberem: imitando eis: hoc semper supposito quod supermus papa dominus noster Iesus christus: has indulgentias certificabit et confirmabit. Qui nos semper dirigat et conservet in operibus mandatorum suorum: Qui cum deo patet.

Explicit opusculum de materia indulgentiarum.

Wersiculi super mate

ria indulgentiarum.

Arbitrio papa proprio. si clauibus vti possit. Cur sinit vt pena pios cruciet? Cur nō euacuat loca purgandis animab⁹ tradita? Sed seruus esse fidelis amat. Deserit ergo fidem male dispēsans. Neq; prudens clauibus vsus inest. Dans capiēsq; tremant profectus certe est magnus bñ clauibus vti. Quando fit hoc sempunctio sola docet. Larus in ecclesia thesaurus et vtilis assit. quēdat larga manus. prodiga crimen habet. Cuius angelicis neq; hic mandare viator. Cōmendare potest orat vt ecclesia. Impie peniteas. tunc indulgentia fiet. Infinita tibi: pena breuis superest. Pena tamē grauis est cautus releuare studebis. Diuicijs sparsis muneribusq; pijs. Dans aliquod minus vis indulgētia proficit. Proderit. z nulla dona deo pereunt. Paucula sunt dona. sunt de rebus perituris. Accipies celis premia perpetua.

Glosula. Larus in ecclesia. Nota hic triplex conditio cōcurrere debēs in largitiōe indulgentiarū. nō prodiga. Q. nō veniant incōtempū. q. sint ad publicū pfectum. q. nō sonent turpem questū. Unde quo ad scōam causam. paup et eadē caritate dat d. sicut diues dat talentū lz meritū essentialis premij sit equale in ambobus nō tamen oportet hoc de premio accidentali remissionis pene debite peccato. z in hoc potest esse cōditio diuitis melior iuxta illd. redemptio anime viri proprie diuitie. Fundat etiam positio q. actus exteriōres possunt addere sup meritū interi⁹ z essentialē meritū accidentale multis modis z causis hic omisiss. Videtur modus loquendi in forma absolutionis cautus esse licet nō multum clarus dū additur in fine q. tum clauēs ecclesie se extendunt. et hoc idō forte dicitur propter tres causas modo dictas. **S**init

minat per tres cōclusiones. **S**ecunda questio si quis fictē cōfiteatur. An iteruz teneatur de omibus confiteri? Hanc determinat per distinctōnem de quadruplici fictōne. **T**ertia. si habeatur suspitio de illo qui cōfiteretur et nō sufficienter discusserit cōsciētiā suam. An talis possit absolui nulla inquisitiōe sibi factā de peccatis vnde suspitio habetur? Quam soluit similiter per distinctōnem. **Q**uarta questio de altaribus fractis de cingulis sacerdotum non benedictis et de castis refarcitis z sic de similibus. Utrum sit peccatum cum talibus et in talibus missam celebrare? Ad quam respondet p auctoritates.

Prima questio

Queritur an male loqui de alijs in eorum absentia sit semp peccatum? Videtur q. sic. q. null⁹ vellet q. hoc de se aut sibi fieret ergo nec debet hoc facere de alijs aut contra alios. consequētia tenet per illam generalem regulam diuini iuris et humani. Quod tibi nō vis fieri alteri non feceris. Sed in oppositum arguitur. quia si sic tunc fere totus mundus esset in periculo damnatiōis pperue etiā multi religiosoz.

Responsa eius

dem cancellarij parisiē. ad q. stiones quatuor sibi p quendā familiarem motas. **Q**uarum prima est ista. An male loqui de alijs in eorum absentia sit semp peccatū? Quaz deter-

R

Questiones quedam

¶ Nam cōiter cum homines cōueniunt declinant facillime ad loquendū de absentibus/et vtinā tam cito de eorum bonis sicut pro dolo de eorū malis. Nonnūq̄ tamen aliqui loquūtur de mala vita politiciam regētū et aliorum seculariū vt autē intentiōe non mala. ¶ Pro responsione itaq̄ Sciendū q̄ actio moralis libera/accipit vel vituperiū vel laudem et peccatum/ex suis circumstantiis. et specialit̄ ex circumstantiā finis. Inquirendū est igitur ad quē finē dicat̄ malum de absentib⁹. Et occurrūt sex fines generales. Quandoq̄ hoc fit ad destructiōem presentū et id audiētū. vt caueant similia facere. Quāq̄ fit ad p̄ntium cautelā. ne scz ex ignorātia decipiant̄ p̄ malam aliorū societate quos presumūt bonos. ¶ Quāq̄ etiā fit ad vtilitatem absentū vt videlicet presentes eis referant pro ipsorū correctione et emendatione. Quandoq̄ fit ex quadā compassione amicabile. vt scilicet seipsum et audientes referens prouocet ad orandū instantius pro aliorū peccatis et eorū cōuersiōe. Quandoq̄ etiā fit ex sola curiositate et asueta loquacitate et quadā libidine loquendi de alijs. Quādoq̄ autē fit ex odio vel inuidia ac pro diminutione fame aliene et ex animi indignatione.

¶ Sit erga prima cō-

clusio. ¶ Primis quatuor modis potest esse non solum licitū /imo et meritorū/ referre mala absentū. dummodo tñ non intendebat̄ principaliter alius finis q̄ aliquis prenotatorū quatuor. Et si nō miscet̄ alia intentio fermēta et sibi ipi mētiens. Atq̄ dū bene p̄uideat̄ ne sint falsa que dicūt. Aut in malo vltra q̄ in se sunt per referentem ampliata. Aut forsan sine stre interpretata. Ac etiam q̄ nō plus noceat talis locutio absentibus et eorū fame q̄ pro fit p̄ntibus et eorum edificationi. Quoniā pro puo bono cōsequēdo nō est magnū malum cōmittendū

¶ Subiungam⁹ etiā

secundā conclusionē. ¶ Scda conclusio. Male loqui etiā de absentib⁹ ad solū satisfaciēdū proprie loquacitati et libidini loquendi de alijs/ qui est quintus mod⁹ seu finis inter predictos/etiam si sit pro sola deductiōe tempis et quasi pro solatō

vsque tempus sine tedio transeat/ vit aut nunq̄ excusat̄ a peccato et sepius irāsit in mortale peccatū. Tale enī verbū nō solū ociosum (de quo iuxta terribile veritatis cōminatōem sumus reddituri ratiō) sed et cōiter est p̄nciosum et multipliciter nocēt. Nam habem⁹ ex tali verbo occasiōnem et rationē magne damnificatiōis aliorum/in sua fama. Etia p̄ hoc cadūt sepius sime tam loquētes q̄ audientes. vel in indignatiōem cōtra eos de quib⁹ fuit oblocutio. vel in falsam testificatiōem propriā tam cordis q̄ oris. dum videlicet cogitatio interior pensans corā se posita aliena mala. et sua propria quādoq̄ similia aut maiora/palpans tūmet et inflat̄ dicendo. Gratias tibi ago dñe deus q̄ nō sum ego talis qualis iste de quo tāta mala referūt. Et sic miser cadit in foueam quam fecit et cum illo euangelico phariseo false iustofit peccatore quē ipse iudicat si non deterior. ei tamen p̄pter suam supbiā similit̄. quia etiā peccator vt alius. et si alio mō. Et hoc pharisaicū viciū tam in loquēdo q̄ in audiendo cōcipit̄ facillime. et fit saltē affectu. etiā si raro videat̄ iudicare aliter. et id ore manifestare minime attemptet. ¶ Si quis autē queret signū quō sciat̄ quando ex bono sine loquat̄ aut malo de malis p̄mit⁹. Respondet q̄ dum loquit̄ aliquis ad bonū ist⁹ cui⁹ mala cōmemorat. vtputa vt in se et audientib⁹ prouocet mentē ad orandū pro talis emendatiōe/ necessariū est vt sentiat tunc in se quadā ad eundē de quo fit sermo compassionez piā dulcemq̄ misericordē et caritatiuū affectū. Et etiā requirit̄ vt nō nimis longum tēat sermonē de tam mala materia et despicibili. Sicut piā mater nō delectatur in narrādo longe mala filij sui. nec etiam dicit illa nisi ex necessitate. vtputa ipi medico aut illis qui eius saluti poterunt prodesse et malū adiacens auertere. Sic itaq̄ narrando suspirat̄ alte. tristatur. dolet. et abbreviat sermonē quantū preualet et quantū videtur sufficere ad ostensionē infirmitatis que sibi tante tristicie causa existit. ¶ Sed dū quis loquit̄ malum de alijs ex loquacitate/ sunt signa opposita. quoniā tunc sentit indignatiōnem animi contra eos de quorū malis loquitur. et cū quadā amaritudine fellis corrodit̄ mordet ipsos absentes et verbis suis venenat̄

linguaq; sua sicut gladius acutus acu-
ta/lacerat sine misericordia. sine aliq; com-
passione. nec ponit finē verbis suis. quia
satiari nequit eius vorax inuidia. qm licz
crudas omnes carnes et totū sanguinē ei⁹
quē deuorat/quantū in eo est/ absumpse-
rit. Et quis cōscientia sua sibi clamet qd
talia agendo/ neminē edificet imo r non/
nunq; audietes scandaliset/ nō tamē ad/
huc cessat/ quin qntū temp⁹ patifvenenū
suū totaliter effundat. **I**te signū est nō
fallax. cum sic loquēdo malum de absentib⁹
bus/eos corrigere minime curat. **D**oc au-
tem sciri ex eo potest. quia pñtib⁹ nō cō-
mittit vt absentibus caritative ea que ip-
se inuide refert denūciat. immo persepe
postq; ad cor reuertit/ timer ne id faciant
essi factū foret/ nō equo animo sustineret
nō quia doleat de alteri⁹ iniuria r sua pro-
pria culpa/ sed magis de sua vilificatōne
et detractōis nota. nollet enī detractor re-
putari. q; esse non viter. **I**tem signū
efficax videtur. vt loquens malū de alijs
interroget cor suum corā cordium inspe-
ctore deo cui mēiri nō potest. q;uis pos-
set mēiri iniquitas sibi ipsi. et querat an
vellet qd ali⁹ sic loqueret de se coram alijs
ea intentōne ea forma r sic de alijs circū-
stātijs qualiter ipse loq̄tur de alijs. Et ni-
fallor vt frequēter respōdēbit sibi cor suū
si mendaciter veritatē tamē supprimere
noluerit/ se hoc nequaq; velle. **S**ignum
ergo mali est. **D**oc clauo retunditur non
nulloq; excusatio falsa r friuola/ qui cum
locuti fuerit ad libitū suum de proximo-
rum suozū malis/ audent si super hoc ob-
iurgent dicere/ etiā quandoq; cōstanter li-
cet mendaciter/ se hoc fecisse nō malā intē-
tione. neq; animo cuiq; nocendi. r nullo
modo ex inuidia. **E**t si rursus interrogā-
tur. **A**n ergo ex singulari id egerint dile-
ctione r amicitia r ad magnū pfectū aut
cōmodum absentiu r an similia dilectio-
nis et amicitie signa velint erga se consi-
militer fieri. laqueis perplecitatē ita ca-
pti r irretiti sunt. vt vel manifestum con-
tra suam cōscientiā proferre mendaciū
vel verbum iniquū r dolosum iniuste di-
xisse contra proximū fateri cogantur. q; r
vtrumq; malum est. **M**alum igitur et
valde malum multūq; piculosum est ho-
mini esse promptū ad loquendū malū de
absentibus. **E**tiam ceteris malis que in-

de sequitur circūscriptis mens tam loq̄n-
tis q; audientium impedit a melioribus
et salutaribus postmodū et hoc. etiam in-
uita. **C**um enim post fuerit orandū et deo
seruendum/ ad mentē redeunt placeatyl
displiceat. cum quadā quasi violētia que
prius incaute commisit vel admisit cum
mala complacentia. **Q**uanto cōsultius
est itaq; loqui de bonis aut de peccatis r
malis proprijs/ q; ita rodere dente canis/
no alios. **C**ix deniq; seruat mensura qm
miscet mendaciū. r malum augmentat/
r ad prem semper trabatur deteriorē. et
pene in nullo excusetur aut alleuetur/ vt
sic fiat supra modum peccans peccatum
quasi vnū aut simplex peccatū non suffi-
ciat in pñciem ipsius obloquētis.

Conclusio tertia

Loqui malum de alio ad finem sextū
scilz directe ex odio r inuidia semp est pec-
catum. **E**t quando notabiliter leditur p
hoc aliena fama. r dum loquens hoc ad-
uertit in sua cōscientiā/ aut aduertere pos-
set est grauius peccatū sepissime q; furtū.
aut q; foret eius carnū in die veneris vel
ieiunij ecclesie magni cuiuscūq;. **S**alu-
bre itaq; consiliū est ad vitandū tam grā-
de piculuz anime. vt homo discat r assue-
scat ita honeste loqui de absentib⁹. sicut
loquendū esset si ipsi presentes essent r p-
sonaliter de se sermonem prolatū audiret.
Itemq; vt homo semp timorē dei ha-
beat pre oculis cordis/ qui vniq; vbiq; est
presens. et in cuius cōspectu loquit qui-
cumq; loq̄tur. **N**on solum autē hoc sed et
cor intuet. r reddet teimpe suo vnicuiq; iu-
sta opera sua. **O**ret ergo necesse est quili-
bet vt ponat domin⁹ custodiam ori suo.
Sed et audientes caueant sibi ne sint
prurientes auribus. vt delectet eos audi-
re aliena mala. quia iuxta beati Hieroni-
sententiā verissimam. **E**que reus est qui
detrahentē libenter audit sicut is qui de-
trahit. immo nōnunq; ampliori reatu cō-
stringitur/ propter prestitā alteri occasio-
nem. **S**i enī ipse non libenter audisset/
forsitan alter tacuisset. **E**t vt ampli⁹
ptimescamus tam piculosum lingue vici-
um aduertendū. **Q**uē cōmuniter fm docto-
res comparatur nō solum furto sed r homi-
cidio. immo r preferūt hac rōne **Q**uia in
bomicidio occiditur corpus vnū. **I**n

Questiones quedam

detractiois vero vicio occiditur anime plures. quia anima detrahatur. anime detractor: em libeter audientium. et quandoque etiam anima eius cui detrahatur. Item non minus facilius satisficit pro homicidio corporali et furto quam homini homicidio et furto spirituali scilicet detractioe. Ratio quia in illis quantitas damni estimari potest. et sic correspondens emenda subsequi. In istis autem neque cum non satis constare possit in quot hominum cordibus mediate et immediate detrahens bonam opinionem et famam eius cui detrahit occidit atque furtive bonum fame (quod inter omnia alia corporalia et huius vite bona multum est preciosum) subtraherit. unde et difficulter satisfacere ipsi lesio potest. Cum tamen iuxta beatum Augustinum peccatum non dimittitur nisi ablatum restituatur. Quomodo autem restituetur cui ignorat quantum debet. Itemque inter cetera peccata istud quodammodo est inhumanius et bestialius. quia lupinum. Dicitur namque quod mus musum non comedit. nec canis canem. nec bestia aliqua bestiam sue speciei. sed bene alterius. Sola lupa excepta. que (ut aiunt) cum fame premit lupum comedere non veretur. Sic detractor homo hominem sue nature consortem tanquam lupa rapacissima dentibus detractiois rodere comedere et occidere non erubescit. In hoc a lupa differens. quod illa comedit carnes recentes. ipse autem quandoque carnes fetentes et iam putrefactas. quando videlicet non tantum vivis sed et dudum iam mortuis / dentes mordaces / detractorie iam infigit. Abominandum malum et valde odiendum. Bene ergo sapiens vocat detractores deo odibiles. Cum tamen scriptum sit de deo. nihil odisti eorum que fecisti. In signum magne detestatiois (hanc dubium) peccati detractiois dicit deus odire detractores qui nihil odire solet eorum que fecit. Aut restat dicere quod detractores non sunt sua factura. non quidem secundum eentiam sed propter singularem eorum malitiam. Unde et hac de causa beatus Augustinus vir scientia et vita utique preclarissimus / ad tantum detestabatur hoc viciu / ut circa mensam ubi communiter de facili lingue peccatum iuxta beati Gregorii de diuine epulone sententiam se immisceret hec metra prout in eius legenda reperitur / scripta haberet. Quisquis amat dictis absentium rodere vi-

tam. Hanc mensam indignam non erit esse sibi. Et factum comprobaret quo scripto statuerat. Cum quidam episcopi (prout ibidem legitur) ad eius mensam cepissent incaute laxare linguam in detractioem absentium / aiebat. Nisi cessarent / ipse illa metra deleveret et de mensa recederet. Hinc etiam est quod religionum fundatores / considerantes multiplex in lingue vicio pendere anime piculum / sanxerunt prouidissime / summo remedio. iuge pro loco et tempore suis sequacibus silentium. certas penas in robur sanctionum suarum contra transgressores adijcientes. Et clarum est experientia docente quod ubi censura hec silentij seruatur artius / ibi religio viget laudabilius et profectius. Porro quod custodia oris cuiusque sit necessaria propter cauenda mala preacta / specialiter tamen hec oportuna est religiosis et sacerdotibus christi. quorum oratio non diabolicis ioculationibus sed diuinis die noctisque laudibus repleta esse debent maxime etiam propter illa tremenda sacrosancta corporis et sanguinis christi mysteria. que ipsorum oratio quotidie quasi tangere habent. Demum male loqui volens loqui de alio / debet primo considerare seipsum / fragilitatem suam. et proprios defectus. et quomodo indiget etiam misericordia dei ipse ne cadat. sicut ille cecidit de quo loqui intendit. immo iam similiter et forte plus grauiter cecidisset / nisi diuina gratia se preseruasset. Nemo quippe sanctus aut innocens / viribus suis. Penser quoque si ipse esset in statu aliorum ut alij faciunt faceret et quandoque peius. Occasione peccandi namque que valde multiplex est data / difficile est non peccare. immo singulare dei donum tunc peccatum posse vitare. Nam si homo qui non nisi se et linguam suam regere habet / ita sepius deficit occasione se offerente / ut cadat tam facile in peccatum detractiois et cetera mala. nec potest esse dominus sui ipsius / quid rogo hic estimare pie debebit de ceteris qui non solum se / sed et alios multos diuersorum et mirabilium morum habent regere. Nonne si qua viscera pietatis et fraterne charitatis in eo fuerit pro his talibus si non omnia punctualiter ad rectum dirigunt magis deuote orabit quam detractorie lacerabit. Regratiabit itaque deo. quia se in tuto locauit. et compartiet fratribus (quia omnes unum habent patrem in

celis) tam varijs et multis piculis etiā nō tantū pro se. sed pro cōi salute expositis.

Deniq; timeat nihilominus sibi vsurpare diuinū iudiciū. cum nō vere iudicare alienū seruu qui dño suo stat aut cadit. **S**tabit autē potius qm̄ potens est dñs stabilire eū. hoc enī pie debet presumi magis q̄ q̄ cōdēnet. **A**lia innumera sunt in sacris scripturis. **E**t ex dictamine etiā plura sunt filia iuris tam diuini q̄ hūani. quib; homo se iuuare cōtra tā pestiferū viciū lingue poterit. pariter et munire. q̄z diligēter debet aduertere. et in effectum deducere ne forte alias frustra sit q̄qd boni agi. **A**duertat etiā q̄ licet totū pene humanū gen⁹ pctō lingue cōiter periclitetur pauci tñ sunt q̄ debite inde cōterant cōfiteant^r et satisfaciāt. immo repiunt nōnulli adeo mētis oculo ceci/ q̄ detractōes adularōes calūnias et ceteras manifestas oris damnādas neq̄cias. nō reputant apud se pro peccatis. qui si forent de laicoz nūero lrās ignorātiū/ viderent^r vtiq; excusandi. nūc at excusatōez nullā hñt de peccato quia prohdolor et lrāri et clerici et qñz habitu religiosi sunt. **T**imere q̄z deberēt merito hoīes. ne si abutant lingue sue bñficio ad deū laudandū/ et p̄riā salutē operandū/ sibi cōcesso/ in extrema sua necessitate videlicet in horrende mortis hora/ vsus debitus tam nobilis doni/ iusto dei iudicio eis subtrahat/ cum eo p̄maxime indigebūt/ ad confitendū peccata sua/ et ad exponendū necessitates suas/ et ad cōmendandū aīas suas deo et sc̄tis suis et eorū amicis etc. **L**ongiq; q̄z intēdebam⁹ et forsā duri q̄z debueram⁹ de vicio lingue differuim⁹ **S**ed nemini displiceat/ null⁹ sinistre dijudicet. p̄ cōi bono factū est. corā deo loqm̄r. nulli in p̄emptū **F**init

3 Secunda questio

Querit si q̄s fictē cōfiteat/ an teneat de oib; cōfiteri. **R**espōsio hic p̄supponēda est vna distinctio magistralis de fictōne. **Q**uia quedā fictio est p̄nigiose mentiēs. Quedā dolose dimidiās. Quedā patēter inficiēs. Quedā insufficiēter discutiens. **F**ictio triplex prior impedit ne p̄fessio vel p̄ntsa absolutio valeat ipsi sic fingenti. quin oporteat vel necessariū sit itez de oibus sacraliter cōfiteri. **Q**uarta p̄o fictō

p̄t inueniri licet nō bona/ nō tñ sicut prior equalit̄ mala. vbi licet absolutio non cōferat grām nec pctā deleat/ cōfert tamē cessante fictōe. nec oportebit de sic confessis/ iterū confiteri. **C**ōueniūt in hoc satis doctores qz p̄muniter doctores dicūt q̄ vnū peccatū mortale nō delet sine alio alias nāq; seq̄ret q̄ grā staret siml^r cū peccato mortali. **M**entiēs autē in confessio ne p̄nigiose/ peccat mortali. **S**ec⁹ autem est de mendacō qd ex genere suo alias eēt solū veniale vt videlicet miscēdo qñdā leuem circūstantiā falsam vel excusatōez friuolā. **F**ictō autē sc̄da sc̄z dolose dimidiāns. dicit q̄ tacet solū ad celandū suū peccatū vni certo sacerdoti. at tamē p̄ponit b̄ certo alteri confiteri et hoc facit in fraudē integritatis ipsius cōfessionis. videlicet ne vilis reputet^r si hoc peccatū tali detegeret cui iam forsā alia plura detegit grauiora. reseruans hoc cuiusdā alteri qui prior a nescit. vt fallaciter repiatur apud humanū iudiciū peccator pius/ qui corā deo est peccator magnus. **S**i autē hec dimidiatio fiat absq; dolo. vt puta iusta rōne. cū videlicet cōfitens h̄z aliq̄s casus p̄pter q̄s ex cōicatus est. vel qui alias superioribus sunt reseruati et ille superior verisiml^r nō audire vult alia nisi ea sola que sue auctoritati reseruata sunt specialiter. vel etiā dū confitens quantum in eo est patus esset om̄ia confiteri vni sacerdoti/ et idem etiā patus est oīa audire/ sed nō eadē hora. **A**ut etiā dū confitens habet aliquod peccatū de quo p̄sumit probabilit̄ q̄ si tali sacerdoti confiteret tale peccatū/ ipse forsā inde sc̄dā discerneret sc̄z sacerdos. vel in fide. vel in moribus. vel ideo quia forsā tangit personā sacerdotis. put casus poterit occurrere possibilis. et confitēs pro tūc non h̄z aliū ad manū cui confiteatur integraliter. aut si haberet/ nō tamen bñ auderet p̄pter suscitōnes sinistras cauēdas/ aliū pro tali vice accedere. **P**̄mōi fictio dimidiāns. qz non fit dolose. immo nōnunq; religiose et prudenti discretiōe/ nō reprobat̄ a doctoribus cōiter. **L**icet enī confessor vices gerat dei in audiendo cōfessiones/ nō tñ ob hoc est deus vel angelus. **S**ed hō. vñ nimirū vt homo pōt scandalizari. **F**ictio tertia que est patēter inficiens/ fit dum cōfitens retinet adhuc propositū actualiter iterū peccandi nec habet propositū iūtra

Questiones quedam

confessoris voluntate/ iniuste ablata resti-
tuendi et satisfaciendi alijs prout foret sa-
tisfaciendū. Et hec fictio relabit et coinci-
dit in duo membra fictiois priora. Ratio qz
vel hic est celatio peccati mortalis, scz si non
confiteatur hoc propositū peccandi, vel est p-
niciosum mendaciū scz si dicat se penitere
et dolere peccasse/ cū manifeste opposituz
oñdant signa sua ex quo nō vult satisfice-
re iuxta sacerdotis iudiciū. Et sic fictio
hōi/ q̄si eadē est cū primā vel scdā. **F**ic-
tio quarta q̄ est insufficiēter discutiens/
pōt p̄tingere multipl̄. Primo ignorādo
scilz factū qz nō fuit sufficient̄ recogitatū.
Secūdo ignorādo si factū sit peccatū, saltē
mortale. Tertio ignorādo p̄supposito pri-
mo qz sit peccatū mortale/ si sit taliter et exp̄s-
se confitendū. Quarto ignorādo si dispi-
centia peccati sit principaliter in confitēte
nō ratōne culpe sed ratōne pudoris et pe-
ne. Quinto ignorando si motus in dete-
statiōe peccati/ sit satis intensus vel non.
Sexto ignorando si ponatur ober abso-
lutioni/ p̄positū nō abstinendi a pecca-
to. **H**is p̄missis itaqz p̄suppositis dicē-
dum est ad questionē qz confessio nō est p̄-
ter aliquā istaz sex fictionū/ quartā fictiō-
nem q̄ insufficiēter discutit respicientiū/
iteranda. Nec etiā est iterāda p̄ter fictiōes
scdā/ p̄ ea p̄te cū addit. Si nō dimidiat
dolose. Scz sub respectibz dimidiat ibidē
supius exp̄ssis. Alias vero et p̄ter primā et
p̄ter scdā et p̄ter tertiā fictiōes est de ne-
cessitate salutis/ vt de oibus itez sacr̄alr
confiteatur/ ipse sic fice confessus. **O** aut non
sit iteranda confessio p̄ter scdā fictiōem
pro ea p̄te vbi nō dolose dimidiat/ nec nō
p̄ter quartā fictiōem/ cū suis sex speciebz
huius ratio est ista. qz ipsa confessio/ obtinet
et hēbit efficaciam vel in absolutōe sacramē-
tali virtute clauū ecclesie, vel postmodū
cessante fictione hōi, sicut fit etiā qñqz
in baptismo. Et ita cōcordat satis sanctus
thomas/ cū ceteris doctoribz. **F**init

Tertia questio

Querit si habeat suspitō de illo
qui confiteatur/ qz nō sufficiēter di-
scusserit cōsciam suā. An talis
nihilominus debeat aut possit
absolui/ nulla inq̄sitiōe facta vñ suspitio
habet. **R**ndet̄ sub distinctōe. **A**ut eni
confessor nō est curatus, ita qz cure officio

minime teneat illum audire. Si sic tunc
potest querere dilatiōes vt ambo interim
melius deliberēt, vel ipm simplr remitte-
re ad aliū confessorē. **S**i autē confessor
ipse sit curatus/ et p̄ cōsequēs debitor au-
diendi hōi confessionē/ tunc adhuc est
distinguedū fm qualitātē p̄sonaz. **N**ā
si cōfiteas sit adultus et discretus/ pōt fie-
ri vnū e duobz, scz vel vt petat ab eo si ve-
lit moneri p̄ inq̄sitiōes de statu cōscien-
tie sue/ libenter et sine scādalo et si tūc appa-
reat ex r̄sione sua qz nō fiat scdm. dicēdo
videlicz qz debet esse certus/ cōfessionē suā
vel absolutōem nil valere/ si sciēter aliq̄d
peccatū celauerit, nec est intētio absoluē-
tis nisi sub hac cōditōne tacita vel exp̄ssa
scz. **S**i tu cōfiteris, et aliq̄d peccatū tuū ce-
laueris sciēter/ ego non absoluo te. **E**t tu-
tius est vt hec cōditio teneat mente tacite
qz exprimat ore aperte/ in absolutōis for-
ma. **S**i vero p̄sona cōfiteas sit simplex et
humilis, ita qz satis appareat velle liben-
ter informari sine aliqua turbatiōe et re-
calcitratiōe/ tunc omnino pium est/ saluta-
re et meritoriuū/ vt confessor ipse talem instru-
at. **S**olū vt hoc fiat pederenti prudētē et
discrete nec dure sed blande et dulcit. **N**ec
aduertat̄ etiā si scādalu aliquādo fame
proprie etiā exteriū inde videatur oriri
posse. **N**on enī possumus immo nec dēm-
oibus scādalis vitādis occurrere semp
saltem actiuis, put exempla sufficiētia ha-
bemus in saluatore nostro cuius q̄uis p̄-
fecta sunt opa/ nihilominus tamē phari-
sei nōnunqz in eis scādalizati sunt.

Quarta questio

Querit de altaribz fractis, de cigu-
lis sacerdotū nō bñdictis, et de ca-
sulis resarcitis et sic de silibz. **U**tz
sit peccatū in et cū talibz celebrare missam.
Rñsio fm sententiā bti ambrōsij ad Aug.
qz in oibz talibz q̄ sunt iuris pure positiuū
pōt teneri consuetudo patrie seu puincie
aut diocef in qua hō cōuersat/ qñ plar̄ v̄
mediatus et alij cū qz scitu pbabilr talia
fiunt tolerāt hōi. **E**t enī cōsuetudo cir-
ca talia positiuā/ in p̄res optia, etiā q̄cqd
in cōstitutiōibz/ etiā redactis in decreta/
libz vel decretis vel etiā synodalibz aut
iurispitoy decisionibz inueniat. **L**eges ei
instituit cū pmulgant̄, et vigore hnt/ duz
moribz v̄tētū approbātur. **A**lioquin cō-

stitutes positue/ nō essent nisi in laqueum z offensiones z scādalu. nedū insipiētū sed z sapientiū. **A**duertendū tamē q̄ nō facile est circa singularia semp̄ decernere p̄ regula q̄i generali. que cōsuetudo debe at dici sufficiēter cōprobaravel tolerata ē supiores/ p̄sertim vbi nō habet sufficiēs scientia seu cognitio quid etiā sit de iure pure posituo. **F**acit p̄ hac r̄sione totū illd qd̄ dicit doctores de obligatiōibz religiosoz in suis votis z regulis quēad modū de hoc alibi latius tractatum est.

1 Sequuntur questio
nes alie cum responsionibz carū ab eodē cancellario datis.

Dabitabat nup̄ aliqs/an delectatio cordial/ q̄reda sit in fuitio dei/ tā practico q̄ spe culatiuo. **V**idēt enī talis delectatio esse fornicatio seu libido quedā spūalis. que nō deū prop̄ se solū querit/ zelo amicitie pure gratuite sed prop̄ se. **E**xēplū de officiantibz clericis alicui ecclesie. propter distributiones horarias seu quotidianas. **E**xēplū aliud de sponsa que nō diligeret sp̄sum prop̄ aliō nisi prop̄ delectatiōem osculoz cum sibi. **S**ed vidēt ad oppositū. **P**rimo illd psal. delectare in dño. z dabit tibi petitiōes cordis tui. **R**ursum illd phi. delectatio cōseruat opantē hominē in opatiōe. **E**t itēz signū adq̄siti hitus. est delectatiō in opatiōe. **A**terz deus reddēs cām p̄plo isrlitico maledictiōnū suaz dicit q̄ nō ser uierit deo in gaudio cordisq̄ leticia. **E**t alibi. **G**audiū dñi/ fortitudo vestra **Q**ui sentētie confirmator fuit antonius dicēs q̄ ynica ratio cōuincēdi inimicū/ est leticia spūalis. **E**t hec fert̄ adeo in eo v̄guisse vt ab ignorātibz eū prius in vultu cerne ret. **R**isio nihil est hoī tutū in hac vita. cū nec ipsa vel virtutū (sicut d̄r in prosa) tuta sit victoria. **I**taq̄ nihil est q̄ nō cōti gat abuti. **E**t si nō formalr̄ s̄z obiectaliter **S**ūt hec verba theologis nota. **P**rofe cto cōstat q̄ delectatio in deo sincera z ca sta laudabilis est sicut allegatū est. tātum modo iūgatur hūilitas z pietas sine iso lentia. **S**z addebat inq̄rens q̄ nullaz p̄t sensualē vel spūalē delectatiōē admittere. quin tristitias incompatibilr̄ maiores inueniat si non in delectatione diuine re

cordationis se iugiter exerceat. z h̄ sciens querit in dño p̄ meditationē delectari. **R**espondet q̄ h̄ agēdo de seip̄t vias istī spū nis z q̄si claustro concludit/ ne vagari li beat extra se. cui consonū est illd de cāticz. **S**icut lilium inē spinas. q̄ sunt ibi q̄si se pes ab extra ne dissipator introeat. z ab i tra ne exeat vaga. i. vane acta. **I**taq̄ meli⁹ est sibi facere deū delectatiōē forte min⁹ castā q̄ honestū sit/ q̄ mūdi. carnis z dia boli delectatiōibz inherere. **R**ursum in ferebat. q̄ fastidio sibi sunt oēs mūdi cir ca prios occupationes q̄ntūcūq̄ videāt pie vel honeste. quēadmodū si sponsa ni hil aliō q̄rat nisi q̄ impetret illd de cāticz iniriū. **O**scule me osculo oris sui. **Q**uerit itaq̄ solū amare z amari. **S**z mirādū eēt nimis si non has amorz delicias corripet aliq̄n pius sponus flagello nūc interius nūc exteri⁹. exponēdo videlz eā aliq̄n periculis. sicut oportz q̄ nicticozar q̄ntūcūq̄ domiciliū qd̄ eū p̄regat a contradictione aliaz auiū custodiat/ aliq̄n veniat in ap tū p̄ necessitate cibi vel pulloz. **P**asser itaq̄ solitari⁹ in tecto/ cogitur ad iferiora de scēdere/ sicut moyses de montz caligie ad pplm̄ rebellantē. **Q**uid igitur finalr̄ cōcludēdū ē. nisi q̄ sapia dimit⁹ inspirata/ q̄ est vnctio docēs de oibz gr̄a dirigēs mo re sessoris z eq̄tat⁹ dei z q̄drige aminadab .i. spontanei z curr⁹ dei q̄ decē milibz mul triplex ē/ sufficiēter hoīez in deo spantē et de salute sua solicitū/ edocebit. **E**t iāsi tal sol⁹ cludatur in cella aut si solitudinē de ferroz exēplo marie egiptiace/ z pauli pri mi heremite/ z marie magdalene/ cum si milibus ceteris/ solitarius inhabitet.

ExPLICIT hoc opusculū de delectatione q̄renda in diuino officio ad instantiā fratris symonis bastardi de salinis pro tūc conuētualis celestinoz lugduni

Que sequuntur alie questiones

Queritur quan do mittitur pctm̄ mortale i voto obedie **R**ndetur q̄ maiores p̄cipiētes aliqd̄ sub dit⁹ suis non intēdūt ligare aīas eoz nec debēt. **E**t iō si q̄s aliqd̄ sibi iniūctū a ma iore/ ex negligētia aut incuria/ nō sic ad i pleret aut differret/ non prop̄ hoc pecca ret mortalr̄. **S**ec⁹ si hoc ageret ex contem ptu. **D**icitur at̄ q̄s proprie peccare ex con temptu. quando facit aliquē actū. motus

suum / z oem actonem habeat pro regula
 q' vbi celebrans magis eleuat intentonem
 suam caritativam in deum z proximum / illic ce
 teris pibus plus proficit. Ac si diceret / do
 mine miserere omnium sicut scis et potes.
 z scis me z vis orare debere. Deniq' pre
 figi non potest regula generalis / quin ali
 quando plus afficiat homo dum orat p
 vno. quandoq' plus du orat pro plurib'.

Item nulla est missa qui possit aut de
 beat celebrari qn oes pphedat. q's ecclia
 pphedit. Et si pterit valorem ad aliqs pti
 culares / hoc debz facere non p iudicando
 huic ecclie statuto. **Demu** ceteris pari
 bus salubrius est conari ad oratione ge
 neralem ad deum couertendo se ad eum /
 q's in particularibus fantasys / circa ho
 mine occupari.

Utrum queritur vtru

in memeto in missa / sit tutum facere meo
 riam specialem pro plurib' / propter cogi
 tationes que possunt oriri ex psonaruz re
 cordatione. Respondet consulendo p tu
 tiori / q' melius esset anteq' quis accedat
 ad altare / q' faceret suu memento speciale
 hoc est q' dicat in corde suo / q' orare inte
 dit pro tali z pro tali. Et tuc quando erit
 in suo memeto in missa / cum his qui co
 tinent in memento missalis sufficit cordi
 aliter dicere / memento domine horu pro
 quibus teneor et decreui orare / z horum
 qui pro me orant. Nisi sit aliquis frater
 mortuus pro quo oportet facere speciale
 memento in speciali. Et hoc est tutu con
 silium / etiam vbi no fecisset homo pro il
 lo die aliquod recenter memoriale p ami
 cis / sed haberet sufficenter in habitu / pre
 sertim vbi celebrans est in publico / z vbi
 probabiliter estimat / q' p tale memeto de
 articulatuz / no inflamaretur ad deuotioez
 specialem / sed potius inq'etaretur / z ad re
 liqua dicenda in missa / minus reddere
 tur idoneus.

Queritur vtru

de cogitationibus vanis aut noxijs q' su
 perueniunt in canone aut in memento ibi
 dem resistendum sit illis. Respondetur q'
 non debet tunc se occupare quis circa il
 las / sed vltra procedere. Hoc est tutissimu
 et necessariu consiliu / etia vbi cogitatioez
 videretur esse de comodis rebus z expedi

entibus / quia debet eis tunc dicere saltes
 facto / venitis importune / no habeo nuc
 boram aut locum respondendi vobis / ex
 peccate temp' aliud dum vacabit. Porro
 quoad cogitationes fedas / noxias et blas
 femas / siue sit homo in missa siue alibi. il
 le potius vincunt continendo nec respo
 dendo eis q's pugnando. Scio quenda
 qui ad occursum taliu / solitus est in ani
 mo subridere / q'si subsannans / nec curas
 imissiones istas fedas p angelos malos /
 que inde protinus euanescent.

Utrum liceret ex

trahere musca vel aranea aut aliud huius
 modi de sanguine cu cocleari paruo. aut
 aliquo alio / non consecrato. Respondet
 q' sic / presertim vbi no posset aliquid ta
 le extrahi comode / cu digito consecrato
 vel cu patena / aut aliquo tali. **Utru** si
 caderz aut inueniret in sanguine / musca
 aut festuca aut pil' aut filu aut aliqd tale
 qd posset impedimtu aut nocumtu p'stare
 sumti sanguine d'eret extrahi z qd in fie
 ret. Rndet q' posset extrahi. z lauaret bñ /
 z lotio sumeret si no e'et venenosaz musca
 z festuca cobureret aut ipa vel cinis ei' po
 neret in loco abdito vt in altari vel pisci
 na. **Utz** graui' peccaret ille p cui' ne
 glectu talia inueniret in calice. Rndet q'
 tutu est facere conscia z p'fiteri / z est pctm
 maius aut min' scd' q' negligens debuit
 adhibere maiore cautela.

Utrum quando po

nitur vinu z aq' in calice si (vt sepe cotin
 git) resiliat gutta vna vel apli' / z remane
 ant ab int' int' labiu calic' z fundu deant
 p' p'secrat' tales gutte dici p'secrate. Rndet
 q' no presertim si sacerdos no intendit
 nec int'edat coiter consecrare nisi illd vinu
 qd est ifundo calicis. Pot' tñ illa gutta su
 mi an ablut' sub int'edoe generali / si p'se
 crata e' vt p'secrata / si no vt no p'secrata. Et
 cautu e' vt sacerdos sit sollicit' ab initio vt
 gilare circa talia / z circa pane ne mice ca
 dat ab hostia z ne tales gutte remaneat. si
 at sacerdos du aduertit an p'secrat' tles
 guttas int'edit eas p'secrare / ipse sunt p'se
 crate. S'lt' si heat in p'ncipio itent' co
 secradi qcqd est p'secrabile / tuc totu cose
 cratu est. **Utz** si qs omittat vt dubitat
 omisisse aliquid in consecratione an deat

Questiones quedam

solum reincipere ad id quod omisit/vel omisit se se credit/aut si ab inicio debet reincipere et quid de illis qui assuescunt reiteratorem. Respondet quod non est leuiter reiteratio facienda/et malum est consuescere presertim in verbis sacramentalibus/non debet iteratio fieri/nisi constet certitudinaliter quod verba non sunt dicta. Si autem dubitatio sit probabiliter tunc fiat reiteratio sub condicione implicita/sicut fit dum dubitatur de aliquo si fuerit baptisatus/ut dicatur sic in corde. Ego non intendo consecrare hanc hostiam/et tunc dicat verba. etc.

Utrum si quis sine lumine dicat missam/aut si deficeret lumen in media parte missae. Et maxime a consecratione usque in finem incurreret excommunicatio? Respondetur quod debet facere conscientiam tam sacerdos quam minister. non tamen est sententia excommunicationis super hoc lata.

Utrum necesse est accendere facem seu thorbiam in consecratione vel communicatione populi? Respondet quod obseruetur versus loci et temporis. et similiter in dando pacem in missis que non sunt mortuorum. Non putatur tamen quod aliquod istorum sit preceptum obligans. nec omissio debet reputari peccatum mortale. nisi fieret scienter ex contemptu/vel cum scandalo pusillorum.

Utrum hostia si sit in modico maculata/vel perforata/vel deturcata et non rotunda ut moris est/ quid fiet? Respondet quod talis non debet assumi in principio/ presertim ubi necessitas non urget. et potest alia haberi. Sed si sit iam sumpta et non potest alia peti consequenter sine scandalo. dimittatur ipsa/ et fiat conscientia postmodum de neglectu.

Utrum si quis dicat missam/ ita quod nullus ibi sit/ nisi is qui iurat eum/ teneatur ad confiteor dicere et vos fratres vel misereatur vestri? Respondet quod sic/ quia ille unus gerit vicem totius populi.

Item quantum spatium requiritur post perceptionem sacramenti ad digestionem eius/ ita quod si ex infirmitate vel alias homo euomerit iam non est necesse colligere quod euomerit? Respondet quod citius aut tardius fit digestio/ secundum qualitatem complexionum. Sed est certa regula/ quod si appareant species in vomitu/ ille debent colligi/ et sumi vel tantum corpus christi in vase mundo seruari/ alioquin si nullo modo appareant species/

ponatur vomitus in piscinam/ vel comburatur.

Quam potestatem

habet abbas de iure/ in absolueno subditos? Respondeo quod habet potestatem ordinariam plenariam/ nisi pro quanto superior suus scilicet papa vel episcopus inuenit limitasse eam/ per iura scripta vel aliter. Potest in super potestate suam subdelegare.

Utrum abbas possit absolueri nouitios sicut presbiteros? Rursum puto quod sic.

Utrum illi qui adhuc sunt in laico habitu antequam habent habitum nouitiorum/ vel antequam habeant consensum quod recipiant per nouitios possint absolui ut supra? Respondeo puto quod sic. si habeant propositum temptandi ordinem. et religiones sine fraude. Ista tamen questio et precedens magis spectant ad iuristas. vel ad eos que sciunt iura positua. et consuetudines/ in religionibus approbatis.

Utrum abbas potest delegare suam potestatem/ et usque ad quem numerum descendendo? Respondeo quod potest delegare quod buscuque vult/ potest etiam quibus delegare dare potestatem quod eligent et nominent. tot et tales/ quos et quales voluerint/ et ipse auctoritate sua delegat eas. Et hoc stat cum illa regula/ quod subdelegatus subdelegare non potest/ verum est itaque sua auctoritate.

Utrum vicarius abbatis/ in absolueno habeat similem potestatem sicut abbas? Respondeo quod sic si sibi contulerit/ licet ipse di recte subdelegare non possit.

Utrum priores et maxime in illis religionibus. que non habent nisi unum abbatem/ qui toti religioni preest/ habeant potestatem sicut abbates. Et vtrum possint delegare et quibus? Respondeo quod priores habent potestatem ordinariam/ sicut curati parochiales. sed illam potestatem habent limitatam sepe per suum abbatem vel episcopum vel papam. possunt tamen subdelegare in illis casibus/ quod eis auctoritate ordinaria reliquit.

Utrum sacerdotes seculares eo iure quod sunt sacerdotes possunt absolui ab aliis sacerdotibus secularibus quibusque scilicet de casibus coibus? Respondet quod non secundum iura scripta/ sed consuetudo inualuit in oppositum scientibus prelatibus et tolerantibus/ et ita videtur sentire/ et dare licentiam. Sed de religiose secus est quod non possunt audire seculares

sine licentia suorum maiorum :

Utrum sit celandū quicquid dicit in confessione sub sigillo confessionis? Respondet qd peccata et eorum circumstantie et ea que possent haberi cognitio peccatorum sunt de sigillo confessionis et de necessitate celanda. Alia etiam sunt celanda/tanquam secreta/si dicant bona fide et intentioe/nec tendunt ad subuersionem sed edificatiōem. etc.

Utrum confitens possit dare licentiam confessori suo reuelandi quicquid ab eo audiverat in confessione/sive tangat confitentem/aut alium quempiam. siue etiam pro pace aliquorum adiuvem reformanda/aut pro ammonitione alicuius seu correptione aut huiusmodi. Respondet qd proprie loquendo non potest dare licentiam/qd confessio reuelat. Sed potest dicere extra confessionem. et ad huc cautela magna seruanda est in tali reuelatione et expedientius est/qd ipsemet confitens dicat qd dicendum est et presertim si sit dicendum in publico. Rursus dum tangit peccatum alterius secretum/confitens nullo modo debet reuelare nisi ad bonum ipsius sicut vult sibi fieri. et qd dicat tali et tale/qd prodesse debeat/non obesse.

Utrum pro piculo vel damno temporalis/vel magis spiritualis/confitens aut confessor aut alterius persone singularis/aut plurium vel vnius et totius civitatis evitando possit aliquid sub sigillo confessionis auditum reuelari/dato saltem qd confessor diceret confidenti/qd talia non recipet sub sigillo confessionis/aut quod super hoc sit faciendum? Respondet qd nullo modo etiam pro salvando vno regno/licitum est confessionem reuelare. quia non sunt facienda mala. Nec sufficit dicere post audicionem confessionis/qd confessor non capit in confessione/ex quo iam audivit. Secus si a principio diceret sic. noli mihi confiteri. quia non volo tenere secretum illud quod dixeris. Et tunc iam non esset confessio sacramentalis/de cuius ratione est qd sit secreta/nisi aliter et alio modo sciatur.

Utrum si quis peccauerit occulte/sic qd tale peccatum tangeret vel scandalizet civitatem/sive peccatum sit grave siue leve. Atque peccans teneat se ipsum publicare. Et hoc tangit religiosos? Respondet qd si peccatum sit de se publicum. si tunc hic supponit licet persona sit occulta tunc si per prelatum interroget de dicendo

veritatem/ipse debet illam dicere tam de se quam de alijs in casu tali. Et in hoc non potest se sed obedire legi dei et suo superiori/qui cogunt se reuelare. Potest tamen talis culpabilis/prelato suo interrogati in publico coram alijs sic dicere domine/quod scio patus sum vobis dicere ad prelatum. Si autem factum esset occultum de se et persona aliqua esset publice diffamata. vel accusata ipsa similiter dum interrogata superiore tenetur dicere veritatem. Si autem factum est occultum et persona non sit diffamata/tunc talis persona interrogata per suum superiorem/non tenetur se reuelare et potest dicere domine/non debetis me super talibus interrogare/ex quo non sum diffamatus vel accusatus/vel denunciatus. Si autem superior urgeat eum per iuramentum et sub pena excommunicationis ipse non tenetur obedire/nec penam timere. Sed si per tales evasiones et responsiones/ipsa persona veniat in suspicionem superioris/vel audientium/qd ipsa aliquid sciat/hic est maior difficultas. Et plane si sit res cognita in confessione solum/dicunt doctores qd absque scrupulo potest dicere et iurare. domine ego nihil scio de istis. Et hoc sic intelligitur/qd nihil scit tali modo vel scientia. quomodo potest superior et solum debet interrogare. Si autem posset similiter in alijs pure secretis ita respondere sine mendacio/ego non audeo diffinire. Videretur tamen alicui par ratio/et par verbi intellectus.

Utrum in casu predicto possit prelatus precipere. si quis sciuerit accuset eum. aut si talis teneatur obedire? Respondetur sicut ad priorem in omni casu. Et addo qd superior in tali inquisitione pure secretorum graviter peccat et esset puniendus. quoniam excedit metas officii sui. et violat quantum in se est iurisdictionem dei/qui sibi soli secreta reservavit punienda.

Utrum si quis maliciose accedat ad prelatum suum/confitens peccatum suum/de quo credit se non posse publice puniri. quia ei secreta confessus est. Si vero ante confessionem peccati vel post venit ad noticiam prelati tale peccatum per confitentem vel per alium/possit prelatum ipsum peccatum reuelare. et publice punire peccantem. et precipue si publice accusetur? Respondetur qd sic/sed obseruet prelatus

Questiones quedam

ne scandalum oriatur / et hoc faciet ostendendo prius qualiter scit modo publico vel ante confessionem vel post peccatum confessus celando tamen quod aliquid sciat in confessione. Immo si per hoc innuat quod prelati reuelet confessionem / ipse est grauissime puniendus. **Utrum** si maior solus / aut unus vel duo alij soli / sciant peccatum alicuius. an possint aut debeant adducere tale peccatum ad publicum iudicium? **Respondet** oportet ad minus esse duos testes / et qui sciant ex certa cognitione. non ex solo auditu / vel quod ipse reus confessus sit publice / potest etiam in hoc casu per iuramenta et aliter molestari ille qui est publice diffamatus de aliquo facto / vel ubi factum est publicum licet persona sit occulta quatenus publice veritas cognoscatur. **Utrum** reuelator confessionis remittendus sit ad superiorem / et ad quem et si in omni casu id est si semper. **Respondet** quod tutius est remittere ad terrorem. quoniam peccatum est enormissimum et pessimum et reputare minus malum apostatari plures a religione professa / licet non sit talis pena in canonibus statuta / et vix possit dari pena sufficiens. Jura tamen instituunt quod talis retrudat in artum monasterium. etc. non quod iura cogant profiteri religionem / sed cogunt carcerem pati. vel talem penitentiam.

Utrum si quis non publice sed singulariter exprobrando tamen. et hoc extra confessionem / vel etiam in confessione / peccatum dixerit in confessione auditum sit puniendus et quomodo. **Respondet** quod ex caritate et in confessione / potest sibi obijcere peccatum confessum / seruata discretionem. sed sepe non expedit ubi confessus scandalizaret et male caperet / et forte retraheret a confessione alias facienda. Extra vero confessionem nunquam fiat exprobrando / nec etiam admonendo. nisi forte in quodam generali. Et hoc adhuc vix potest bene fieri. Propterea tutius est dimittere / et semper ostendere quod de peccatis confessis nihil sciat aut cogitet. Reperiatur alia via monendi quam ista / et cogitet quilibet quod sibi vellet fieri / aut non fieri / in hac parte

Utrum si confitens

obliuiscatur penitentiam / debeat iterum confiteri? **Respondet** quod talis debet confiteri de penitentia oblita. Et quia nunc penitentiae sunt arbitrarie / videtur quod non oportet confiteri peccata priora / licet doctores anti-

dixerint oppositum. **Utrum** si quis non compleat penitentias sibi iniunctas ex negligentia et torpore vel ex mala voluntate. aut forte quia nimis graues sunt / sufficiat se iterum profiteri / et non iterum facere penitentias? **Respondet** quod confessor potest secundum suam discretionem relaxare. presertim in penitentibus datis pro peccatis occultis / non ita de publicis. Nec videtur recurendum esse de necessitate ad prioram confessionem aut superiorem. Et presertim quando tales penitentiae date sunt non per superiorem / sed per equalem. alioquin tutum est recurrere ad superiorem / vel equalem / pro relaxatione vel commutatione. et hoc quo ad penitentias faciendas. Sed iam de omissis puto / quod confessor qui habet potestatem absoluendi / potest secundum arbitrium suum / dare nouam penitentiam / et non iniungere completionem illius que omissa est. **Utrum** expediat sepe / aut in omnibus / confiteri eadem peccata / scilicet aut propter pleniores indulgentias acquirendam que ex maiori confusione causari potest / aut propter maiorem humilitatem? **Respondet** quod hoc bene fieri potest propter aliquam causam predictarum. aut aliam similem ut propter habendum consilium. Et caueatur in tali narratione curiositas. et specialiter in peccatis carnis. **Utrum** si quis commiserit plura peccata similia eiusdem generis aut speciei / que tamen non inducunt ad aliquid peccatum graue. id est que non habent circumstantias graues. **Utrum** sufficiat de quolibet genere aut specie generaliter confiteri. et non in speciali de omnibus? **Respondet** quod sufficit / presertim si dicatur numerus peccatorum scilicet. aut duos nescit explicetur taliter quod confessor possit satis cogitare multitudinem peccatorum / ut dicendo per unum annum vel per mensem / incidit in tale peccatum / toties quotiens tetabar. etc. quia quo ad quolibet speciale descendere non oportet. nec sepe expedit / propter audientem et loquentem / et temporis amissionem. **Utrum** si plures non simul sed unus post alium / aut duo tamen simul / viderint quempiam peccare possint eum ad publicum iudicium adducere? **Respondet** quod si duo simul viderint idem factum eodem tempore / et eodem loco / possunt testificari ut in publicum veniat. Secus si sint diuersa tempora et diuersi actus successiue et unus vidit post alium et non simul quia tunc non sufficit testimonium ad convincendum.

Utrum propter pñtiam heretici scismatici vel alterius excommunicati/debeat quis cessare ab oratione/vel in missa sistere/in quolibet passu fuerit/vel in officio diuino? Respondet si talis assistens sit notorie excommunicatus/et denunciatus et constat illis de choro vel ecclia talis celebrans debet cessare. et significare palam causam sue cessationis/ nisi excuset per timorem cadentem inconstantem virum. Si autem excommunicatio sit occulta/ nec fuerit denunciatio facta/ talis non debet cessare a celebratione publica/ presertim iam inchoata quia nec debet alium pro palare.

S **Si quis petit pro-**batorem religionis/ et tunc inuenit strabonem aut debilem/ aut inscium aut in aliquo inhabilem/ et hoc bene tunc notat/ permittit tamen sic per annum/ post hoc petit professioem et nullum aliud habet impedimentum quod peritrum possit repellere? Respondet quod sic. etiam gratis non assignata alia ratione.

Item nouitius interrogatur an habeat aliquod impedimentum per quo non possit profiteri? Respondet se non habere/ et sic consentit sue professioni imo de facto profiteretur/ inuenit tamen postea quod impedimentum habebat/ utrum talis professio valeat aut non? Respondet quod talis nouitius ligatus est intrare religionem istam vel aliam. Sed de conuentu maior est difficultas/ quia presupponit quod non consentit nisi sub condicione/ quod nouitius non haberet aliud quod tale impedimentum/ quod expresse nominat/ et in statutis ordinis ponit. Et ita videtur quod non stante tali condicione/ consensus non tenet. Sunt tamen argumenta ad oppositum de conditionibus appositis matrimonio quod dimitto. Consulerem tamen/ quod talis iam professus/ exteri? et diu tolerat? non expelleret/ nisi necessitas vigeret/ hoc propter scandalum vitandum/ et caritatem nutriendam.

S **Si dispensator aut procurator monasterij/ vel alius cui forte date sunt pecunie pro emendo aliquid pro communi/ aut pro quavis alia causa comunitatis/ ipse emat pro se vel pro alio/ cultellum vel gratium aut filium aut acium/ absque licentia generali aut speciali aut permissu presidentis. utrum talis faciat contra votum pauperum/ et reputetur proprietari? peccauerit quod mortaliter tanquam transgressor voti. Et si iur dico si dederit vel accepit ab extra-**

neis? Respondet per distinctioem: quod vel talis procurator/ estimatur probabiliter et rationabiliter/ quod superior suus vellet bene si sciret. quod illa fierent de quibus queritur. Et in hoc casu non videtur talis procurator proprietari? vel transgressor voti. Si autem credit aut credere debeat probabiliter/ et rationabiliter/ quod si superior talia sciret/ ipse non apparet sed displiceret sibi/ et hoc displicentia graui/ tunc talis est fur et transgressor voti.

Utrum quis renuere debeat officium quodcumque sibi iniunctum a maiore/ propter aliquod impedimentum ipsius officij? Respondet quod reuelatis excusationibus suis maiori suo si idem persistat in sua voluntate/ obtineat sibi confidendo de diuino adiutorio. Et hoc etiam habet et regula/ quod si impossibilia iniunguntur alicui fratri etc. Presupposito tamen/ quod non habeatur rationalis existimatio de maiori/ quod et impetitia vel malicia precipiat illud/ et quod illud quod iubetur sit de illis quod pertinent ad regulam/ et ad quod se extendit potestas maioris/ alioquin non debet obedire. Dicitur autem ratio naturalis existimatio quoniam rationes probabiliores habentur ad sic credendum quam ad oppositum/ dummodo non fabricet sibi tales rationes/ inordinata vel indisciplinata affectio.

Queritur quo intelligatur ista auctoritas beati thome de aqno/ quod consensus delectationis peccati mortalis/ est peccatum mortale? Respondetur quod si quis tetatus fuerit de aliquo peccato mortali/ si delectatur in eodem delectatione morosa/ et placeat sibi illa delectatio/ ratione deliberata. ita quod non vellet quod tetatio recederet. sed quod delectatio duret amplius. posito quod non vellet actualiter committere peccatum/ hoc est exercere peccatum suum ad extra/ peccat mortaliter. Et hec confessio probata est et in multis casibus alijs habet locum eadem auctoritas. Propterea cautissimum est/ statim abigere tales recogitationes operum carnalium/ tam aliorum quam suorum/ quod quis sit aliquando in tali recogitatione/ viciu quoddam curiositatis nomine. quia non oportet esse peccatum mortale/ potius quam sit delectatio carnalis/ et hec curiositas/ communis est apud quemlibet ex sensibus/ ut oculus non saturatur visu. nec auris auditu etc. Et potest magis dici delectatio homini sensualis quam carnalis seu libidinosa.

Explicunt questiones.

Quidem de peccato veniali duplici.

S

De correctione proximi

Dota q̄ dupliciter dici potest peccatum veniale. Nam aliud est veniale solum ex genere. sicut verbum ociosum. aut mendacium iocosum. Aliud est veniale ex hoc q̄ non fit cum deliberatione perfecta. sed in primo motu vel q̄ dā surreptione. quemadmodum nullum est peccatum adeo mortale. quin per defectum perfecti consensus. possit remanere infra metas solius venialis. Et quo ad ista peccata venialia. verissima est regula beati Aug. vi. delz q̄ nullum peccatum veniale est adeo. quin mortale fiat dum placet. Sed de primis venialibus non oportet. imo sanctus thomas dat preceptum q̄ consensus in actu veniale. super de genere. non est nisi venialis sicut merito iocose etiam ex deliberatione vel frangere silentium. q̄d solum impositum est per modum discipline. et delectari in istis. non est nisi veniale. Si autem delectatio fundaretur super hoc q̄d est peccatum id est q̄ quis delectaretur in hoc actu. sub hac ratione qua prohibet et displicet deo. tunc ipsa delectatio peccatum mortale esset. Sed hec est diabolica placetia. q̄s. uis posset forte sine peccato mortali q̄s in hoc casu delectari in hoc q̄d habet talem libertatem sic agendi. nesciente suo superiore. aut alia tali ratione. **Finit.**

Eiusdem de correctione proximi

Corruptio proximi de qua dicitur Mat. xviii. Si peccaverit in te frater tuus corripe ipsum. etc. est in precepto. Si tamen iste sex conditiones concurrat. Prima est certa peccati agnitio. quia ex sola suspitione non debet fieri. Secunda est mansuetudo in corripiendo. quia corripiens cum ira magis provocat ad peius quam corripiat. Tertia est q̄ in alio non sit tanta aptitudo ad corripiendum. quia si ipsum fratrem peccantem videat aliquid eque boni sicut ego vel meliores. et ei forte magis familiares. vel plures suis. probabiliter supponere possit. q̄ aliquis istorum corripiat ipsum. Si autem certum esset. q̄ omnes negligenter eum corripere tunc teneret quantum ad hanc conditionem. et aliis conditionibus concurrentibus. Quarta est spes probabilis de correptione correctione q̄ si non spem sed peioratio timeat correctionem fieri non debet. Quinta est q̄ peccatum sit mortale non tamen veniale. Sexta est q̄ non sit spes habendi maiorem oportunitatem temporis ad corrigendum seu cor-

ripiendum. **I**stis sex conditionibus non concurrant licet precepto legeat non tamen ligat ad exequendum. i. corripiendum. sed potest differre sine peccato. quibus he simul concurrant. hoc tamen non dico de prelo sed de fratre q̄ p̄sidentia non habet in illum q̄ peccavit. **E**t obligatio huius precepti est affirmativa ligans semper. sed non ad semper. sed tamen per tempus necessitatis. q̄d est quoniam omnes ille conditiones supradicte concurrunt. Quare non est timendum homini bone voluntatis de hac transgressionem. si pro se habuerit dictas conditiones.

Tertio ex vi precepti. secreta correctio vel admonitio. debet precedere denunciationem quoniam ipsa correctio cadat sub precepto. exceptis his quatuor casibus in quibus non est necessarium. Primum quoniam frater venialiter non mortaliter peccat. quia de veniali non est preceptum. Secundum quoniam corripiens fratrem. ex sua secreta correctione peiorare forte formidat. Tertium quoniam licet sit spes correctionis per secretam ammonitionem tamen mora periculum habet. tunc omnia per uata correctione statim denunciari debet. Quartum quoniam corripiens sine propria culpa corripere non valet. quia dicit gregorius. perfecti magnanimis laus est. propter exteri. fortiter et iterum clementer. Nam sunt nonnulli. in ipsa familiariter conversatione q̄ corrigi nequeunt sine culpa corrigentis atque ideo cum vel corrigentem inquit. vel non omni modo hec agentes aggravant. magna misterij dissimulanda dissimulatio toleranda. Quare sciendum in his q̄ tradidit dominus servanda. Aliquoniam est precipue forma tenenda ut in sacramentis et in talibus non licet recedere a scriptis verborum formis quia in ipsis virtus facti consistit. Aliquoniam finis intentus magis debet attendi quam forma verborum ut cum dominus dixit curato a lepra. Mat. xvij. vide nemini dixeris et tamen ille diffamavit eum. quia magis attendebat propter quod dixerit quam quod dixerit. **S**icut hic magis debet attendi finis correptionis scilicet emendatio peccatoris. quam forma verborum. Si quoniam ergo videat frater peccans salubriter corrigi per alium qui potest et vult potest. q̄s per se. secure potest ei indicare. unde etiam prelo dici potest peccatum fratris. non premissa monitione. vel secreta correctione. non tamen iudici. sed tanquam amico peccantis et qui ei magis potest potest quam alius precipue propter casus practicos. **T**ertio peccatum de quo frater peccans fuit secreta correptus seu admonitus. et de quo se emendavit. potest dici plato precipienti per obedientiam. Ita tamen q̄ si denunciatus solus peccatum

nouerat / soli plato dicat. Si at r alij no/
uerat / nō corā alijs q̄s corā illis ip̄s plato
reuelat. **C**auendū ne q̄s aliqd̄ sinistrū
alicui de aliq̄ loquat / nisi vlt̄ ille de q̄ lo
quit / ab illo cui loq̄t̄ emendet. vel ne ille
cui loq̄tur ei familiaritate iūgat̄ ab ip̄so
corrūpat̄. **C**orreptōem aut̄ pdicatiōem
nō d̄z dimittere platos p̄pter subfannatō
nem / vbi sunt aliq̄ boni int̄ malos. vel q̄s
uis oēs sint mali / spes t̄n̄ sit de correctiōe
alias d̄z tacere / vel p̄t ad aliū locū trāfire /
vt fructum possit facere. **¶ Finit**

De contumelia et

Contumelia p̄p̄rio (cōuicio
quēdo ip̄ortat de honoratōem
alicui in hoc q̄ aliq̄s illd̄ qd̄ ē
p̄tra honorē alicui d̄ducat in
noticiā ei r alioz / et hoc p̄ vba. ext̄so t̄n̄
noīe / d̄z etiā eē in factis. **C**ōuiciū autē
est de honoratō alteri / p̄ verba maifesta
tina vicioz ei / culpabiliū vel naturaliū.

De pcto mortali

Pccatū mortale fm̄ august. est
dictū vel factū vel cōcupitū qd̄
fit p̄ legē dei. **G**eneral̄ rēpr̄atō
fit trib̄ modis suggestiōe dele
ctatōe cōsensu. **S**uggestiōe ex
trinseca fit in dicto vel facto hoīs vel dia
boli. r hoc oī culpa carz r macula / si ei nō
cōsentit̄. **I**ntrinseca est delectatio in p̄mis
motib̄. r hec maculā h̄z / s̄z nō crimen.
Consensus in delectatōez mortalis pcti
sicut est fornicatio / est mortal̄. **D**ō sic ē in
telligendū. **N**ā q̄ sic delectat̄. aut̄ aduertit
aut nō. **S**i nō / nō est mortal̄. **S**i aduer
tit aut̄ cito auertit se a cogitatione aut nō
Si cito auertit se / tunc est veniale / q̄suis
itez r itez in idē redeat. **S**i at̄ nō auertit
se a cogitatōe tali quā b̄n̄ scit eē mali. tūc
aut̄ aduertit piculū pcti mortal̄ qd̄ est ibi
aut nō. **S**i nō adhuc ē veniale / licz mai
p̄iore. **S**i at̄ aduertit piculū qd̄ est ibi /
nec timet / sed scienter r volūtarie manet
in tali cogitatōe seu cogitatōis delecta
tione / tunc peccat mortalit̄. **¶ Finit**

Tractatus de par

Anuil trahēdis ad x̄p̄z eiusde. m:
Jo. de gerf. Lancell. parisiē.
Inite paruulos venire ad mez
nolite phibere. taliū enī est re

gnū celoꝝ. **S**uprem̄ legislator noster et
doctor x̄p̄s / sufficientē p̄beuit instructō
nē. tum doctrinis. tū operib̄z exēplis. ad
vniuersalē ecclesie decursū / p̄ om̄i statu
r gradu regulandū. **I**ta enī recta fides h̄z
Et qm̄ portio ecclesie nō vilis est puero /
rū r adolescentiū cerus / noluit idē christ̄
ip̄sos absq̄s cōgruis institutōib̄ p̄tergre
di quineriā aliquoz tūc p̄ntiū r oīm per
hoc futuroz / minus beniuolā indignatī
onē / vel insipientiā rudē / vel altā plusq̄
satis erat inflatāq̄ sapientiā cōpescuit eo
rū qui phibebāt sibi puulos offerri / mi
nādo offerētib̄. **S**inite inq̄t puulos ve
nire. rē. **E**t tanq̄s ab eo q̄rere cur hoc ita
sinerēt. subiūxit causam p̄cipuā r diuinā
dicēs. **T**aliū enim est regnū celoꝝ. **E**t in
Marco sic habet textus. **D**iscipuli autē
cōminabātur offerētib̄. qd̄ cū vidisset / in
digne tulit. **E**t ait illis **S**inite puulos ve
nire ad me r ne phibueritis eos. **S**eq̄tur
Et cōplexans eos. r ip̄onēs man̄ sup̄ il
los benedicebat eos. **Q**ue verba si cū suo
pondere sententiāz cōsiderem / ingentē
prosus acerbe mordacisq̄ inectiōis ma
teriā habebim̄ in eos q̄ puuloꝝ salutē et
accessum ad x̄p̄m / p̄pediūt. **E**t ita profe
cto audire digni erūt qui tales sunt. **S**z
absit oīs amaritudo reprehensionis. p̄cul
esto oīs substomachatio p̄t̄uiens. imi
temur puuloꝝ simplicitatē de puulis lo
cuturi. nihil hic contentiosa animositate
declamem. **A**tendam̄ port̄ q̄s modesta
increpatōe in discipulos vsus est x̄p̄s / eri
am dū indigne ferebat. **S**inite inq̄t puu
los ve. ad me. **C**ontem̄ deniq̄s sermonē
p̄ paruulis. nō magnope p̄santes rudia
r vulgata verba si op̄ est balbutire / more
nutricū r matrū. blefo ore sermonē cū p̄
uulis dimidiantū. dūmodo sic intelligen
tur illd̄ qd̄ dicere volum̄ satis est. **T**ū ad
animandū docendūq̄ puulos venire ad
x̄p̄m. **T**ū ad tollendū viāz scādala maḡ
q̄s ad quēpiā satirica dicacitate acrit̄ coar
giendū. **S**ub paucis igit̄ consideratō
nib̄ / quatuor nūero. ordine lucido distin
guat̄ p̄ns opusculū. **P**rima consideratio
erit de puulis quāta necessitate / cū sui et
ecclesie vtilitate veniāt ad x̄p̄m. **S**ecun
da cōsideratio loquet̄ de scādali zantib̄ p̄
uulos. dū eos varijs modis nō sinūt veni
re ad x̄p̄m. **T**ertia subiunget̄ de laudabili
studio eoz q̄ reducūt puulos ad viām q̄

De paruulis

ducit ad xpm **Quarta** ponet apologetica pro baculo mee defensionis et simul exhortabit puulos p me indignu ad xpm venire. **S**ubmitto tamen oia/ auctoritati beniuole superioris mei in hac pre. Et neq sensum ppiu/ neq prudentia neq iudicium/ preponam amicoz meoz spualiū con filio. vt sit zelus me hac hūilitate tēperatus. ne vt sic currēs incurram. **U**bi vero isti meū senserint. reliq omnia que hoies aut carnales aut maliuoli aut ad pauca aspicētes enūciauerint/ cōtēptū sum leuit/ sciens cū **D**iero. q p infamiā et bonam famam/ puenitur ad christum.

Prima cōsideratō

De puulis quāta necessitate cū sui et ecclesie utilitate veniant ad christū.

Bonū est viro cū portauerit iugū ab adolescētia sua. **I**ugum illud itellige qd xps asseruit eē suauez onus leue. **H**ui⁹ senectūe veritas fundat p̄rio in augmēto diuine gratie/ q tribuit exercētibz se ad eā/ tāto abūdanti⁹ quāto citi⁹ ac diuini⁹ hoc egerint. **U**bi vero maior est grā in aīa/ magis est ipi⁹ foris nutritrix conseruatric atqz roboratric. **E**t e regione plerūqz fit iusto dei iudicio vt q grām dei vel neglexerit vel repulerit. abutēs donis dei et talētis summi patris fami lias in p̄rio etatis vigore dū fas erat. post modū ad eā veniēdi nequaquā recursus habeat. **S**z absqz dei gratia qd saluabit: qd subsistet: qd nō potius in p̄ceptis vel i dānū ruerit. **S**i tu in puericia cū deū nondū offendisti/ nec p̄meris fasce peccatoz/ ne qd (vt dicit) ascendere ad virtutes/ qd fiet dū hostis fueris. dū grādū criminū sarcina/ ceruicē senectutis curuabit et p̄merit. **P**orro quis nesciat/ p̄mitias florentis etatis sicut et in plātis et vineis et rebz ceteris. acceptiores existere ac pinde obsequia puuloz gratiora esse qz senū debilitatoz. qui nō vicia deserūt sed a vicijs relinquit. **O**ptima queqz dies miseris mortaliū cui p̄ria fugit. ait egregius poeta **A**mplius si cōsuetudis virt⁹ attēdit. que ab arestotile (vocē expientie proferēte) vocat altera natura. p̄spiciū erit/ nihil mala cōsuetudine onerosi⁹ amari⁹ atqz deteri⁹/ et bona cōsuetudine nihil facili⁹ suauius diuini⁹ qz. **P**ropterea cōsentitū phi oēs et poete cū theologis/ nō pax. referre/ iuue/

nes sic vel sic assuefieri. **A**deo in teneris assuefieri multū est. ait virgili⁹ **D**inc iubet **T**ullius. **O**ptimā formā viuēdi eligēdā esse quā iocundā reddet consuetudo **D** male feres/ assuefice/ feres/ ait naso. **E**t flaccus **F**igit equū docile/ tenera ceruice magister **I**re viā quā mōstrat eques. venaticus ex quo. **A**pe ceruinā pellem latrauerit aula **M**ilitat in siluis carul⁹ nūc adhibe puro **P**ectorē verba puer. nūc te melioribz offer. **Q**uo semel est imbuta recēs seruiabit odorē diu testa **P**ostremo si maximā vim cōsuetudinis/ puerse leges et sacrilege supstitiones ostendunt vt **A**uero is cōmemorat/ simili⁹ et viciosi mores p ut cōquerit **A**ugu. et aliorū plurimi. quis dubitabit assuefactionē in vera religioe castis moribz/ plus habere virtutis/ qm ad iungit et opitulat sicut p̄dicim⁹ gratie diuinit⁹ inspirate/ prepotēs auxiliū **Q**uo circa/ mea crebra mens exhorruit dum sonabat iuuenū subuersiuus ille verfus **A**ngelicus iuuenis senibz sathanizat in anis. **P**lane nō video qd de sathanizate in uene sperandū sit in senectute qm peruersis inclinatioibz accesserit pueris cōsuetudo/ si angelizans iuuenis et vicijs obnitens/ in senio sathanizat **S**z blasphemū hoc pueriū adiuuenit errās vulgus vt reliqua multa **A**d qd ita: **A**d parocinū vtiqz p̄ditissimoz nequissimoz qz puuloz suoz. quoz maior incōpabilitē est copia. quatin⁹ non tam eos corrigere/ ab errore viarū suaz/ qz non irrideret a cōsocijs timoratis et bene institutis (q̄ profecto sunt rara auis in terris) quibz inest verecūdia mal⁹ obstās conatibz **E**t heu ita iā est. **I**n puulis laudat in uerecūda frons **P**rocax vultus **I**mpurū os et blasphemū et obscenitatibz assuetū **L**ubricitas in oculo **I**n gestu oīs dissolutio. **S**z vere quales ex talibz puulis prodeāt viri atqz senes/ per sentit nimīū christianitatē quotidiana calamitas **N**on fallebat ergo sed circūspectissime cōsiderabat qd asfirmavit/ reparatōem moz ecclesiasticoz si quera fieri/ inchoandū esse a paruulis **Q**uia enī minus corrupti/ minusqz tenaciter infecti sunt/ capaciores inueniuntur doctrinarū salubriū **E**t si hoc fortassis nō satis ad profectū. **I**stud enī norasse videt arestotiles dicens eos ineptos auditores morales sciētie. nolens p hoc negare ipaz

eis vtilem existeret. nisi dixerimus eum st/
bimet contrarium. ¶ Paruuli quippe apti
sunt ad accipiēda bonorū studiorū exor/
dia quando nondū falsas opiniones al/
tius imberūt. quando nondū radicē
herent pniciose adinuētiōes in eis. Tres
sunt recentes pro liquorib⁹ optimis. No
uelle preterea plantatiōes que sequuntur
leuiter quo ducētis man⁹ deflexerit. Om
nia hec secus in senibus plenis dierū ma
lorū. quos citius frāgas q̄s flectas. Si po
test inquit Jeremias mutare ethiops pel
lem suam. ⁊ pardus varietates suas ⁊ vos
poteritis benefacere cū didiceritis malū.

¶ **Q**uod si iuxta deductiōem hanc reparatio
ecclesie ⁊ eius cultura/inicianda esset a p
uulis (sicut esset) Ubi precor efficaci⁹ san
ctissimi opus exercebit q̄s in celeberrima
ciuitate parisiensi. Ibi sunt enim puuli
qui p̄ yniversalē dispergent christiani
tatem. Esse quoq̄ poterūt aliorū docto
res instructoresq̄ cōmodissimi. maxime
domesticorū. Et hac p̄terea, considera
tione cōsequens est: nullū magis inimi
cari ecclesie ⁊ preparare omnia antiq̄pōin
demolitōes eius/q̄s facto aut verbis clam
vel palam obuiantem voci xpi. d. **S**inite
peuulos venire ad me. ⁊c.

Consideratio II

De scandalizantibus paruulos duz varijs
modis eos nō sinunt venire ad christum

Quod si scandalizauerit vnū de pu
illis istis minimis qui in me
credūt expedit ei vt suspē. mo.
asi. i. c. e. ⁊ demer. in pro maris:
¶ **E**p̄s hoc dic. dubitare nefas ē. Nec opoz
ter in hoc verbo vt dūtaxat mystico intel
lectu. transferēdo ad pusillos spirituales
quando litteraliter etiā potest intelligi de
pusillis etate. At accipitur forte principa
lius ⁊ prius de eis. tanq̄s scandalū piculo
sius longe sit ipsorū q̄s aliorū credentiū.
quoniā teste **O**ratio. Talis quilibet est
cereus in viciū flecti. et dum semel corru
ptus est/ non eque leuiter ad virtutis for
mā ⁊ caracterē reducitur. Propterea talium
scandalo precauēs **S**atiricus. docuit q̄
maxima debet puero reuerentiā/ ne scz q̄c/
q̄s fiat impudicū prauum ⁊ obscenū in of
fensionē sue puericie. Ad hoc credit verbū
christi pmissum. **S**inite ⁊c. Omnis quip
pe scandalizans paruulos / suo accessui ad

christum obuius est. Huius deniq̄ ius/
sionis/ vtrobiq̄ similis fere causa ponit
ā christo paruulorū videlicz dignitas. Nam
prius dictū est talū esse regnum celorum.
¶ **H**ic asserit quoniā angeli eorū sempervi
dent faciem patris sui qui in celis est. ¶
¶ **N**unc superest enumerare modos scanda
lorum/ paruulis obstārium. Est enim scan
dalum dictū vel factū minus rectum/ pre
bens alteri occasionem ruine. Omnis id
circo peccare vel cadere faciēs paruulos in
via morū gradientes ad christū/ scandali
zat eos. Hoc autem dupliciter fit. Nunc
opere nūc sermone. At vtrobiq̄ duplici
ter directe vel indirecte. ¶ **I**ndirecte qui
dem scandalizat aliquis. dum nō prohi
bet scandalū. quādo sua autoritate vel of
ficio/ posset et deberet. quēadmodū negli
gentia naute submergit nauem. Aut certē
dum volens quispiā prohibere scandala
impeditur seu cōtumelijs apertis seu de
tractionib⁹ occultis seu damnis ⁊ alijs di
aboli mille machinamētis. Utrūq̄ istud
scandalū prebuisse vñ sunt discipuli. dū
⁊ prohibebāt paruulos venire ad christū
⁊ cōminabant offerentib⁹. At vero q̄s irra
tionabiliter hoc egerint ⁊ nō fm scientiā.
¶ **I**ndignatō christi subsecuta/ apertū dat
indiciū. Quos videns iesus inquit euan
gelista indigne tulit. An operis huius p
ua tibi videtur indignitas que ad indi
gnationē cōmouere potuit dignatissimā
iesu mitatē: qui ipsuz benignitatis fon
tem valuit quasi turbare serenū. Non in
terim memini litteris expressum/ q̄ factū
aliud indigne tulerit christus. Qui etiā
ipsa publicanorū ⁊ peccatorum facinora
mansuete ferebat/ dum indignabatur fal
sa phariseorū iusticia acclamans: **T**ur cū
peccatorib⁹ ⁊ publicanis manducaret. ¶
¶ **V**itemus vtrūq̄ scandalū fratres ne ca
dat indignatio christi sup nos. Nam in
dignatio principis mors. quantomagis
dei. ¶ **S**candala quidē operū ⁊ verborū
que palam ⁊ directe tenduntur adolescen
tum pedibus/ nemo non intelligit. Sūt
enim qui glorianē non solum cum male
fecerint ⁊ exultant in rebus pessimis/ sed
diabolica pueritate socios quot possunt
facinoribus suis accumulāt. quasi scilicet
ad nil aliud intendere videantur/ q̄s ne so
li pereant. aut ne parū comitati/ detrudā
tur in infernum. Talem olim catilinam

De parvulis

passa est romana respublica. et nunc pluri-
mos experitur ecclesia. Et cecavit enim eos
malicia eorum. ut a fide discedant. et ut dati
in reprobū sensu/ agant ea que pridē apo-
stolus ad Romanos scribens enūeravit/
et (quod vix vllus credere poterit) lōge de-
teriora et abominabiliora. Nec sufficient
sue dānatissime perditissimeq; perditio/
ni/extranei et proveci/ ipsi nulli proximi-
tati sanguinis/ nulli innocētie et angelice
puritatē erati/ nulli parti sanctissime par-
cunt. quin omnia fedent/ omnia cōmaculēt
execrandis flagitijs. **T**anta est nimirū li-
bidinose voluptatis effrenatō. tā fas omne
nefasq; confundit furor inflāmatu et p-
fundatus viciōrū. ita ut recte senserit Ori-
genes qui nihil referre posuit. inter demo-
niacum et aliiū passionibus suis agitatū.
nisi q; amplius addo. demoniaco enī pe-
na sola est hec veratio que alteri ad culpā
detestabilem imputat. **D**iremur ergo
si nostra tempestate plus solito/ sensus et
cogitatio hominis/ prona sunt in malū
ab adolescentia/ quando cū primaria cor-
ruptōne nature sugunt puuli/ quasi lac/p-
sonalem ut sic loquar saniem peccatorū.
Adde q; multorū parentū et magistro-
rū cura/ vel nulla vel vltima est/ de puulo-
rum suoz moribus et eorum disciplinata
custodia. Quid ergo stupendū/ absq; du-
ctore positi i via lubrica et tenebrosa (q; angelus domini malus psequitur) cadūt
ex facili. **U**tinam negligere eos solum
esset. **P**onūtur ante oculos suos talium
operū ditorumq; nefandoz exemplaria
immo et picturarū ignominiosarū et scri-
pturarū lascivarū simulacra. ad que aspi-
ciantes/ quid non nisi praviter opentur?
Audi satiricū. velocius et citius nos cor-
rūpunt exempla domestica/ magnis cum
subeant animos autorib; **P**reterea quid
aget filius/ nisi quod viderit patrē facien-
tem? **A**d quod retorquet puerbially illud
eglogici carminis. **P**atrem sequit sua p-
les. **I**ta cūenit ut iam desit in multis re-
medij locus. quia que fuerāt vicia/ mores
fiunt. iuxta **S**enece verbū. **N**onne que
so scandala hec tibi esse pessima videntur
pro puulis precipitādis in via morum?
Et vetalibus palam scandalizantib; nō
iam vnum sed multos ex pusillis christi
quos nō sinūt venire ad christū. **E**t ve-
ro si scādalisantes in obscuro et in occulto

rectos corde/ deteriores sint/ nō mor dif-
finio. **I**sti sunt (ut dixim) qui ponūt scā-
dalum nō immediate et apte ante pusillo-
rum pedes/ sed velut a latere. **N**am ducto-
ribus eorundē et instructoribus insidiā-
tur eos subsannāt et infamant et calumni-
antur. quasi nō deuotōne et religiosa pie-
tate cōmunicent puulis in doctrina/ sed
vel curiositate. vel hypocrisi vel fictōe ali-
qua. **H**ec est vulpina immo diabolica
calliditas. que ex obliquo insidiāet mor-
dens ut coluber/ non finit puulos venire
ad christū. **I**n qua peste minus est reme-
diū q; in prima. quanto minus expelli p-
hostis occultus q; aptus. **T**ales cōpescere
debuisset illa sapientis preceptio. **N**o-
li prohibere benefacere. **S**i potes et ipse
benefac. **Q**uod capiet nobis has vulpes
parvulas que demoliūtur vineas et florē-
tem ortū ecclesie calcant. subintrāt enī et
repunt ex occultis. nec illas deprehēdes
nisi per vestigia. **E**t que sunt hec vestigia?
Conculcatio certe florū quozūlibet pul-
cerrimozū. et euulsio salubriū plantatio-
num. et q; rarissimus cultor accedit quin
culperur. **S**ed quo portento ex homi-
nibus fiunt vulpes. et qua voluptate (di-
cam potius malignitate) ista agunt? **R**e-
sponde de nōnullis. eos forsitan timere se
derigi. **A**lios torquet liuor edax. si quod
nō agūt fiat ab alijs. **A**lios fidei religiōis
q; contemptus exagitat. apud quos pie-
tas omnis/ non nisi fatua quedā et anilis
stoliditas iudicat. **R**eliquos nihil horū/
sed sola tepiditas deuotionis euomi du-
gna/ verat et languidos excruciat. **U**e
mundo ab his scandalis. expedit autori-
bus magis mori/ quoniam tot animaz pe-
untū a via dei rei sunt/ q; clam vel palā
scandalisant et p dunt. presertim dum nō
sinunt parvulos venire ad christum.

Consideratio III

De laudabili studio eorū qui reducūt p-
uulos ad viam que ducit ad christum.

Qui cōverti fecerit peccatorem
ab errore vie sue/ saluabit ani-
mā eius a morte. et operit mul-
titudinem peccatoz. **E**t hoc
verbo trahere potuit **G**regorius. **N**ullū
esse deo acceptius sacrificiū q; zelū aiarū.
Quod si tanta sollicitudinis inq;etudine. si
tot vigilijs et curis immortalib;/ p media

vite picula querūt hoīnes saluare res va-
nas iamā perituras: si colligere satagūt
viles terrenaz opū sarcinulas/ q̄s Apo-
stolus arbitratur vt stercoza. Et dum hec
agunt/laudantur vt industrii vt diligen-
tes vt officiosi z viles reipublice. Vide-
te oro quāta est vel inertia vel infidelitas
de animaz immortalū salute nō curare
xpianos/immo qualis est illa impudēris
suma pueritas/eos inculpate: v̄isq̄s nūc
aptis nunc occultis prepedire/ qui puu-
los ducere satagūt ad christum ne corru-
ant in baratrū. **S**ed oportune z ipor-
tune/diebus festiuis z profestis/extrahit
aliquis bouē a finium a fouea z luto/z nō
prohibetur. Quā ratione coarguit aliq̄s
tanq̄s importunus et stolidus/si iugi stu-
dio omniq̄s tempore trahere conet animas
ad christum. animas infiras in limo pro-
fundi. vicijs obrutas. catenatas peccatis
vincatas in mendicitate z ferro. **Q**uod
cunq̄s potest facere manus tua instanter
opare iubet Salomon. Et rursus mane
semina semen tuū z vespere ne cesset ma-
nus tua. quia nescis quod magis oriatur/
hoc aut illud. nisi vtrūq̄ simul meli⁹ erit.
Contemnūt amatores reprobi/verba q̄/
libet hominū/ dum male cupitis fruātur
amoribus. z zelator christi/ad leuē flatur
voci cuiuslibet/velut ad morte trepida/
bit arundinis ymbzā. **S**pūales do-
mus dei. templa z sacraria spiritus sancti
viuentia / ciuitates sanctorū. regna cele-
stia in terris/passim succendūt/rapacib⁹
z infernalibus flāmis omniū viciōzū/ et
opitulari nostra lentescet inertia. **P**or-
ro quantis extollerētur fame preconijs. z
medicus gratis ingērens operas suas sa-
nandis egrotis. z aduocatus sine questu
patrocinās. z artifex omnis sue artis vtili-
tatem nil retribuētibus impiens. Quā-
lis igif erit inter xpianos nō iusticia s̄z in-
fania. si medicus spōtaneus animaz. ad-
uocatus et artifex salutis earuz/ inculpat
et cibilat prohibet. **P**aruuli nomina-
tim tot/quotidie pessimis alloquijs vr̄gē-
tur ad malū/ z nullus vltro cōtradicit nec
virtutū partes agit pro incitamentis ad
bonū. **D**eniq̄s puuli dira fame spirit⁹
excruciat/ petunt panē/ et nemo erit qui
frangat eis. quin etiā obstabit frangētib⁹
Non ita docuit christus non hec egit.
Nam in p̄gregandis animab⁹/compauit

se galline. qua nullū aliud animal erga fe-
tus suos (vt augustinus ait) magis infir-
mas pietate. demittūtur ale. plumeq̄s hir-
te fiunt. raucescit vox querula. obliuiscit
ipsa cibi. z incredibili supra vires animo
sitate pullos tuet. Et nos qui xp̄i sectato-
res dici volumus/in hoc ope torpescem⁹
obseruabim⁹ tempa. mētib⁹ totis quiesce-
mus: absit. **I**ntueniūtur autē modi plu-
res reponēdi puulos in via dūcente ad
christum. **U**nus est p̄dicatio publicā. **A**li-
us ammonitio secreta. **A**li⁹ magistralis
disciplinatio. **R**eliquus z hic xp̄iane reli-
gioni proprius est confessio. **S**entiat
alius qd voluerit/ ego ī simplicitate mea
iudico cōfessionē. si modo recte facta fue-
rit/esse directricē efficacissimā ad christū.
Aperiūtur enī per eam morbi peccato-
rum intimi. si docte prudenter et morose
p̄scrutatus omnia fuerit confessor obitetri-
candi scienciā habens ad educēdū ex ani-
ma colubrū tortuosum z ad eiciendū vi-
rus pestilens a corde. quo manēre nulli⁹
vnq̄s puuli spiritus crescit in christo. sed
iugiter morbidus z languidus immo pe-
nitus emortuus z sepultus iacebit in ster-
quilinio peccatorū. **A**c proinde nullum
opus vite/nullum motū dūcentē ad chri-
stum. p̄duceret ex se. z sanies pro sanguie
concretesceret. dū spina peccati confixa ma-
neret in vulnere q̄netiā misera consciētia
stimulis mortis itrozus exagitata ober-
rans rapetur aliozsum p̄ vias difficiles z
adinuentōnes desideriozū mortiferas
Addo q̄ alibi nulla potest fieri monitio
accōmodatioz q̄s in confessioe. nulla con-
ferri medicina aptioz egritudinib⁹ vicio-
rum. **E**rybi queso potest adhiberi p̄serua-
tio cautioz pro futuris. **A**c v̄ero fatebī-
tur aliquis ita se habere. sic tamē fatebī-
q̄ nō nisi semel in anno/vel ad multū q̄/
ter/opus istud circa eundē puulū exerce-
ri cōgruat. **A**d quod nouissime r̄nsuz est.
dum de diligentia mūdanozū/ sermo ha-
beatur. q̄s nō obsistimus isti sententie
velut quotidie suadeam⁹ eundē confiteri
Utinā vel semel in anno puuli comple-
rent vnicā debita integritate confessionē
Sed quoniā multi sunt/ z tempus illud
p̄ascebreuissimū est/ vt non vacet curatis
z specialiter penitentiarijs/inquirere suffi-
cienter ad fundū de om̄ibus. expedit vt q̄
libet puulozū (immo necesse est) semel re-

De parvulis

centeat cum prudenti cōfessore/ totū vite
sue decursum. nō in transitu. neq; strāgu
lato ore. sed diutine z pfecte. **R**esultat
exhinc triplex profectus. **I**n puericia siq;
dem multi seducti pl⁹ q̄s diabolica rabie/
multa faciūt vel patiūtur enormia nefan
daq; qualia vel loq̄ nesciūt vel nō audēt/
nisi p̄moniti z interrogati. de quib; tunc
edocentur. ita tamē ne mala nescita male
doceant. nisi forsitan cū detestatiōe vehe
mentissima si ita res inciderit z funditus
expurgant. **S**ecūdo sciūt pro futuro q̄ z
qualiter cōfiteri tenent. instruūt q̄z nil
in confessiōe mentiri vel celare deinceps.
Tertio quietant suam⁹ in consciētia. duz
ad p̄terita delicta postmodū in grādeuo
ri etate verecūdius cōfiteri vident se nō
astrictos z q̄ de p̄tate z discretione p̄fesso
ris/ nulla postmodū scrupulositas exori
tur. nec ad supiorē remittūtur. **N**emo par
uos hos fructus esse iudicabit/ q̄ cogno
uerit quāta est vis tyrānica pudoris in q̄
busdā. z plus in feminis. q̄n̄ preserti hor
rida ipsoq; etiā cogitatu abominabilia
facta/ miseram animā cōstuprauerūt vsq;
ad verticē simul cū corpe. **Q**uisquis hec
scire potuerit fatebit opinoz fere nō min⁹
esse si tales apiant os ad confessionē inte
grā/ q̄ si naturaliter muto reparet vox ad
loquendū. **D**icet aliquis mihi vel alte
ri opas suas circa puulozū monitiones z
confessiōes impendēti. **S**tulto labore cō
sumeris. **C**ur ita? **Q**uia nimirum. vel fin
gunt. vel mentiūtur vel mox recidiuāt ad
vomitū. **S**ed respondem⁹ primo ad vl
timū. quia grādeuis etiā vt presbiteris/ q̄
tidianus est reditus ad peccatū. **N**ec pro
pter hoc desinūt cōfiteri. **A**unq̄d sentinā
navis exhauriēs idcirco deserit opus. qz
redit tantundem aque quantū expulerit?
Pugnamus cōtra vicia ait **S**ene. nō vt
vincam⁹ sed ne vincant. **S**i quotidie ma
nus sordidant. non minus abluim⁹ illas
quia z si redeāt sordes nō ea tenacitate co
herescunt. **P**orro mentiri nonnūq; aut ce
lare se paruulos nō ignoro. in ipso preser
tim aggressu confessiōis **U**tinā nec adul
tis hoc adesset viciū. sed pedetenti extorq;
tur veritas. cū bonis monitionib; cū in
terrogatōnib; artificiosis sedulisq;. **E**t si
non tūc vel subito. fiet hoc in posterū. dū
inualuerit timor dei. z eoz carnes cōfixe
rit. **Q** si quosdā despererit deus ita vt eos

corrigere possit nemo prout sapiens loq;
tur/ nihilominus plures emēdant et si vl
sic sola anima in mense vel anno saluat/
non pdita est occupatio. caritas opiet ml
titudinem peccatorū. **Q**uisquis igit
memor est delictorū iuuentutis suer alio
rum plurimoz sicuti mihi conscius sum
effereat ad opus hoc qd̄ regit peccata. et
regendo remittit. cōuertat impiū ab erro
re vie suer liberat animā ei⁹ a morte. **V**os
precipue rectores z p̄ceptores puuloz di
sciplinā erga eos sedulā cōseruate. **H**oc ei
bona fide z pia fraternaq; deuotiōe/ nō q̄
si iubens aut de vobis aliter senties com
moneo. **I**psos quoq; nō dico nō prohibe
re venire ad christū sed ducite. **E**t qm̄
nullū animal facilius/ q̄ puuli a puulis
mutua cōtagione ledit. vestrū sit studiū/
circūspectiōe vigili p̄spicere q̄s ex nūero
discipulozū vestrozū/ prauē fedeq; sit infe
ct⁹. **U**nica praua pec⁹/ inficit oē pec⁹. **E**t
vni⁹ adolescētis sordidi mores/ plures ex
cōsortio sanos inq̄nant. **A**ū puerſo puer
teris denūciat propheta. **E**t de q̄busdam
ait. **C**ōmicti sunt inter gētes z didicerūt
opera eozū zc. **Q** si furta etiā modica opū
tempaliū dum sentiretis fieri/ cauta inq̄
sitione z sollicitudie prohiberetis/ vel cor
ripiēdo vel eiciendo culpabiles. **A**triēdi
te q̄ furtū aliud nullū damnosius. nullū
q̄ execrabili⁹ sacrilegiū/ q̄ tollere p̄ciosas
puulozū aias/ q̄ templū dñi scām (q̄d ipsi
sunt) puerſis seductionib; violare sedare
demoliri subuerrere. **Q**uamobz vicioſos
eti nō om̄es eicere potestis. **S**emp enī
bonis mali cōmicti sunt. **I**llos saltē no
tate. qui nefanda p̄nicie/ palam nocēt ce
teris. **S**ed dicet. **T**ales nulli sunt nul
los inuenim⁹. **U**tinā nulli. vtinā vel solū
pauci. **A**t vereor ne aliter cōpertū habea
tis. si diligentie vestre oculos ad hāc rem
studueritis apire. **E**t certe fieri poterit. vt
vnius publica correctio/ plurimos deinceps
a peccandi libertate cōpescat. z talit̄
peccandi. qualr nec apte nomiare pudor
finit. **D**iscedent fortassis ab illius regimi
ne qui hoc egerit nonnulli/ dicentes quo
niā durus est hic homo. **S**ed speranduz
est tum in diuina puidētia. tum in bona
fama eius inde secutura. q̄ alij meliores z
numero plures subintrabūt. **N**ihil enim
virtute amabilius. nihil qd̄ magis allici
at ad sui p̄sortiū. **D**eniq; monitos oēs

volum'cautos esse/ne qbuslibet impro/
perare valeat puuloꝝ aliq's/verbū pphete
In via hac qua ambulabā/ abscederunt
supbi laqueū mibi. Et rursus. Juxta iter
scandalū posuerūt mibi. Quo pacto sic?
impediēdo scz eozū aliqñe/vel adiutores
suos/ne verbū compleat dñi quo ait Si
nite puulos venire ad me. rē.

Consideratio III

De apologetica pro baculo mee defensionis
et simul exhortabit puulos p me indi-
gnū venire ad christum.

Soccupat' fuerit homo in ali-
quo delicto. Vos q' spirituales
estis/bmōi instruite: in spū le-
nitatis/cōsiderans teipsum ne r tu tente-
ris. **E**xptissimus moꝝ fuit q' dicit Ars
artiū est regimē aīaz. Quāq's ita nihil si-
ne arte nostri t'pis hoīes r sacerdotes at-
tentare psumūt. r ceci cecos ducūt. Jō si
ruina multiplex imineat/q's ammirabit?
Adeo iā indignū videt apō mltos/si q's
ex theologis/aut famat' in l'ris/vel ecclia-
stica dignitate p'ditus/ad hoc se op' incli-
nauerit. pferim circa puulos. **V**ō mibi
(q' in talib' eē putoz momēti alicui?) in-
fabulā r i'poperiū cesserit. Et sane mibi
vident' discipuli domini adhuc tunc cele-
stiu' paz capaces/hac insipientia laboraf-
se/phibētes puulos offerri xpo reputan-
tes videlicz indignū eē si tant' magister r
doctor eoz xps/huic hūilitati subiaceret
Cōvincit autē ipsos sic sentiētes/ tā exē-
plum xpi q's verbū pmissum Apli. In q'
vult alioꝝ instructores eē spūales r spū
lenitatis p'ditos r cōsiderantes seipos ne
tēptentur. Tales vero q's rari sint cogitare
stupor est. Da mibi aliqñe r dicam q' spi-
ritualis est/ q' spūalr oīa dñi iudicet/ q' didi-
cerit ex eis q' passus est cōpari. q' q'rat non
q' sua sunt sed q' iesu xpi. quē totū replenit
charitas. hūilitas r pietas/ vt nullū in eo
locū vanitas r cupiditas inueniat. cuius
cōuersatio in celis sit. q' tanq's vn' ex ange-
lis dei/ nec bñdictōe nec maledictōne mo-
ueat exēplo eoz. neq's ex ministerio/occu-
patōnis sue inferioris/supna deserat. nec
sordes cōtrahat pestiferas. Alioqñ qd si-
bi pderit si vniuersum mūdū lucret' r ani-
me sue detrimentū patiat nō audiēs iubē-
tem. **D**iserere aīe tue placēs deo. Tal' de-
niq' q' nullis stimulet aut alliciat for' mis-

corpoꝝ. sed abstractus in sublimi arce ra-
tiōis/in sola animaz pspicaci qlitate ver-
setur. Quādiu enī ista tibi deerūt/ r repē-
tevel suspitōib' inq'etaberis vel nimis ter-
reberis/vel gloria turgescēs. aut contract'
eris infamia. carnalis es. nō spūalis. nec/
dum satis idone' q' alios instruas in spū
lenitatis. **Q**uo fit. vt ad hoc res redeat. vt
inculpari poti' de temeritate q's de nimia
humiliatōne debuerim/ dum officio spi-
ritualiū virozū memet immisceo. volens
puulos instruere p'occupatos in peccatis
tanq's si testudo terrestris/ se pennat' au-
bus cōsocia. **S**ed qd agā? Sentiunt
aliter quidā ex hominib' etiā beniuolis:
Cōmīnant' vel mibi vel paruulis/ ne acce-
dant ad me. r hoc alia multiplici ratōne.
signāter quadruplici id arbitrat' recte fa-
cere. **A**llegant q'ppe disparitatē moꝝ mi-
hi cū puulis. **A**llegant officij dignitatem
occupandā ad maiora. **H**inc causant'
loci r tempis importunitatē. **P**ostremo
metuūt rei insuetudinē ab emulis calum-
niabile. **A**t vero tractem' pauca de sin-
gulis. **D**icūt et vez est/ magnā esse dispa-
ritatē moꝝ debitoꝝ mibi/ ad moꝝes puu-
loꝝ. **N**ihilominus si prodesse volero/ vt
meos moꝝes suis cōtemperēz ad subleuā-
dum iacentes/altiorē me deprimā neces-
se est. **N**on bene cōueniūt nec eadem sede
morant' maiestas r amor. **A**ttamē sicubi
deest amor/ qd pderit instructio. dū nec li-
bent' audiēt. nec dictis credent. nec impa-
tis obediēt. **Q**uare maiestare oportz om-
nē exuere. r pro puulis puulū se facere. se-
clusis tamē vicijs. r proiecta longe omīs
impudicitie nota. **A**dde q' naturā esse cō-
tumacē/ testatur **S**ene. magis ducitur q's
trahit'. **H**abet preterea hoc propriū gene-
rosa indoles (quod r irratōnabiles et be-
stie r aues docēt) vt blādicijs q's terrorib'
magis capiat deflectaturq's. **D**eniq's puu-
li verecundissimi/ quo pacto detegerent
peccata sua turpia/ apud eū quē vel odi-
rent vel timerent. **A**pod eū rursus qui nō
prius eis p'suasissz se eis fidū esse. beniuo-
lum secretū r amicū. hoc autē p'suaderi ne-
quibit'. si nō modeste arriserit ridentibus
cōgratulef ludētib'. collaudet studia eoz
bona. si nō viter acerbicatem r cōiicia in-
increpatōe sua cū omī leuitate r mansue-
tudine. ita vt non odisse eos sed fraterna-
liter dilexisse sentiat. **P**ropterea tollens

De Paruulis

condescensionē affabilē et comicā a viro cum puulis/ vt efficacīā sue confessionis et cōmonitōnis euacuet/ consequēs est **P**ersuasum sane habeo: sic egisse oli apostolū. Alioquin quō factus fuisset omnia ad omēs vt christū lucrifaceret. si paruulos excipias/ ad quos nō factus sit puul⁹. **Q**ua auctoritate preterea mādasset patribus de filiis humane tractandis/ neq; puuocandis ad iracūdiāz ne puillo animo fierent/ si puulorū velut indigna horruisset consortia. **S**ed quid argumētis nitimur euz hoc ipsum ab apostolo expressum sit. **F**acti sumus in q̄t puuli in medio vestrū: tanq; si nutriti foueat filios suos. **P**onderemus itēz obsecro q̄ ratiōe iubet apl's instruere p̄occupatos in delicto aliquo/ in spiritu lenitatis. **E**rydeam⁹ si hoc nō prius egerit et docuerit legislator noster x̄ps. **L**um enī proclamans inuitasset. **V**enite ad me omēs qui laboratis et onerati estis. subiungit p̄o re ad hec necessaria. **D**iscite a me quia mitis sum et humilis corde. **P**lura in vetustis patrum historijs ad hāc rem traduci possent testimonia. **I**n quib; nihil ita efficac ad correptionem emendationēq; multorū/ repertū est/ quē admodū est lenitas. **N**ihil enī hominū melius est facilitate et clementia ait **L**omicus. **N**onne iohānes ille diuinorū conscius et conscriptor secretorū latronis et homicide p̄ditissimi manū oscular⁹ est: vt eū lucraret. **Q**uis egregiū doctorē Augustinū tanq; sidus aliq̄d beniuolū adq; suū ecclesie: ambrosius. **Q**ua virtute: vt iq; beniuolentia et mititate. **E**pi in q̄t Augustinus de eodē. **E**pi amare hoīem. nō vt doctorē veritatis. sed vt hominē beniuolum in me. **O** prudētissimū et verū dei sequacē/ ambrosiū. **N**on dixit August. tūc pestiferis opinionibus inflato. **R**ecede a me pctōr es. heretic⁹ es. blasphemus es. **Q**uanto minus hec et filia de puulis fidelibus ad eū cōcurrentib; ira seruescēs vomuisset. **P**orro si recogitem⁹ q̄s nihil erat in opibus christi vacuū/ et sententiā rū maiestate carens/ iudicabim⁹ ipm non mediocrē rē intendisse/ dū vocabat puulos ad se/ cohibēs discipulos charissimos phibētes eos. **D**ebinc eos accedētes amplexabat. imponēs eis manus/ et b̄ndicebat eos. **E**t **O** p̄ssime Jesu. q̄s vltra p̄te verecundabit esse humilis ad puulos:

Quis tumescens et elatus de sua vel magnitudine vel sciētia/ puitatē deinceps puulorū/ ignorantia aut imbecillitate audebit aspernari: quādo tu/ qui es deus benedict⁹ in secula/ in quo sunt oēs thesauri sapientie et scie dei absconditi/ vsq; ad castissimos puulorū amplexus/ brā brachia māsuetus inclinas atq; circūligas: **P**rocul ergo/ procul et hinc omīs elatio. seorsum sit/ indignabunda quelibet puulorū effugatio/ vincit hoc insigni exemplo x̄pi nostri. humanitas illa humilis in socrate a phis collaudata. q̄ nō erubescerat p̄curas publicas/ laxare animū ludēdo cū puulis arundine etiā crurib; supposita. **O**si vidissent eū cathones cōsoriū nostre etatis/ quali eū cachinno derisissent. q̄s nō ira laxam⁹ ad puulos colludēdi licentia/ vt nō abhorrendā p̄damem⁹ oēm in gestu aut verbo vel tactu petulantia aut impudicitia. **R**ursus alia ratio est humilitatōnis sue in obsequio dei sicut dauid saltans an arcā tot; virib; et nudat⁹. et vilis in ocul' suis celebrat. **A**lia ratio dū queritur sola mētis recreatio. **P**ria semp optia est. et vix excessum recipit. nec video vbi aliter locū hēat cōgruentiorē illō eccl'asticū etiā a **T**ull' in de offic' approbatū. **Q**uāto maior es/ hūilia te in oib;. **H**ic christ⁹ statuto puulo corā discipul' q̄b; hāc hūilitat' normā verbo et exēplo inculcare volebat. **Q**ui maior est inter vos/ erit sic minor. **E**t rursus in loco quē tractam⁹ quis quis nō recepit regnū dei/ velut puul⁹/ nō intrabit in illō. **E**cce corā deo. quia nō mentior/ plures audiui a triennio cōfiteres puulos/ et quosdā eoz grādiusculos. q̄ fatebāt se nūq; pctā suā fuisse dicturos alteri/ nō sic eis cōdescēdēt et diligēt introgāt. instāte etiā moris articulo q̄s libet dānari debuissent. **A**gnosce ergo qd efficacie lateat in ipa cōdescēsiōne benigna. **E**t qd opē introgatōnū admonitōnūq; discretio cauta et sedulitas artificiosa. magis vero in his dei virt⁹ innocata spata p̄piciat. **Q**uosdā p̄terea noui viros expectos q̄ iā a multis annis p̄fessionū auditores fuerāt/ p̄stātes se vix aut nūq; repisse ali quē certū iūctū vicij q̄ pri⁹ illa cuiq; alēi deterriss; **N**ec id adhuc fecissent. nisi mag' circūspectōis et lenitatis spūalis arte/ cepissent eos et pia qdā fraude vtilr circūuenissent. **Q**ua sup re/ quedā alia scripsisse me

memini et ad vicioꝝ cognitōnem precipue salū nuper vnus editus est in gallico tractatulus. **E**xpediam⁹ nos breu⁹ in reliquis tribus calumnijs. Nam q̄ al legatur dignitas officij mei aut etiaz gradus magistralis iā satis factum arbitroz. **E**x autē sup additur/ meam occupatiōem in maioribus esse debere. Nescio prorsus si quicq̄ maius esse potest in quo puitas mea proficere valeat q̄ deo dante virtutē a faucibus canis infernalis ⁊ ab ipsis gebenne portis/ animas eripe ⁊ tales puuloꝝ animas/ quasi plantare aut rigare. p rem nō idignā horri ecclesiastici. puulos loquor p̄sertim in studio vt eis det incrementū christus. **S**ed asserūt me in p̄dicatōibus publicis/ ista magnificentius opaturum. **I**d quidē forte pomposi⁹. sed meo iudicio nō efficacius neq̄ fructuosius. **C**onfudit pridē ipse christus superbi am nostrā. que nō vult nisi multos habeat auditores os suū aperire sapiētie: quādo cum muliercula samaritana ⁊ sola diu turno sermone p̄fabulatus est. **N**ullo pacto tamē abnegaueri ea me irrationabilr dimisurū esse que necessitatis sunt in officio cancellariatus. dum illi indign⁹ de serui pro quantalibet vtilitate securura in alijs. **S**ed vbi cessat necessitas (vt plerumq̄ cessat) quis occupatiōem meā tam salubrē inculpabit. quādo me tunc. forte vel ludentē vel ociantē coarguere p̄sumeret nemo. **A**mplius de loci ⁊ temporis importunitate que tertia est calūnia/ que dam respōdimus in priozī cōsideratiōne. quanq̄ locus aptior ⁊ ab omni suspitione remotior esse nō possit q̄ publicus in ecclesia. **H**oc euitat puerbiam illā notam. **Q**ui male agit odit lucem. **F**it quoq̄ iusfio christi vt luceat opa vestra bona corā hominibus et sit lucerna eius posita sup candelabrū. **Q**uod si scandalizant aliq̄ inpretantes hoc ad pompā/ vel inanē iactātiā/ gloriunculā/ hypocrisim vel pape lardiā vel aliud hmoi. viderint qd dicant. **P**rofecto scandalū tale est acceptū ⁊ non datum. phariseoz nō pusilloꝝ. ac pinde contēnendū. quoniā neq̄ actus neq̄ locus p̄fert ex se aliquā spiritualis ruine occasionē. **P**orro nil mirandū si radius boni opis. q̄ sanis gratissimis est. sit lippus luidis aut in flatis oculis. odiosus molestusq̄. **X**p̄i bonus odor sumus acclamat

apostolus. **S**ed quid subiūgitur. **A**lijs quidē odor mortis in mortē. **A**lijs autē odor vite in vitam. **L**etex quisquis attēderit q̄ multa est messis dominica ⁊ operarij pauci (de operarijs loquor idoneis. **N**am alijs in numeri sunt et fruges consumere nati ait **O**ratius) videbit q̄ nullus dies nulla hora nullus locus ab hac operatiōe secludi deberet. **P**ostremo pro quarta calūnia. nō inficioꝝ rem per me aggressam apud predecessores meos fuisse insolitam/ comiciū me solatur prouerbium. suus cuiq̄ mos est. **S**i non liceret cuiq̄ aliquid preclare nouitatis arripere male iret res publica. immo non iam iret sed liberius corrueret. **N**eq̄ tamen est istō negocium prorsus insolens vel extraordinarium si de licentia ⁊ mandato episcopi dioecani qui est dominus messis sue/ quidam deputetur ad messem hanc. nūc hoc nunc illo modo colendam. **S**ed ⁊ si licentiā hanc quesierim/ tutat me illa xpi sententia. **R**ogate dominū messis vt mittat operarios in messem suam. **I**ndē ysaias protegit qui petēti quem mittam ⁊ q̄s ibit nobis. **D**ixit **E**cce ego sum mitte me. **N**ihil est enī in actis istis meis/ quicq̄ vlt irregularē vel illegitimū. quia superiorū potestas accessit ⁊ quia nullos paruulorum audire p̄sumpsi sicut nec facere propono/ absq̄ preceptorū sub quo informatur noticia. **D**eniq̄ non parua cura scholarum ⁊ scholarū parisijs cōmissa est/ saltem in multis/ cancellario ecclesie parisiensis. tum iure officij. tū de mandato apostolico. **Q**uid vero curā hanc magis decere potest. q̄ religiosa bonozū morū disciplina. **S**ed repetentes amici quod dictū est. **C**alumniabūtur inquit aduersarij/ nouitatē istā vel de curiositate vel de fictione vel de infructuositate vel de nimia leuitate aut aliquo hmoi. **H**ec non mihi noua sunt. **O** amici carissimi. **D**ia dudū p̄cogitauit mecū ipse pegi. **N**ā q̄lis vnq̄ fuit actio hoīs cogniti/ q̄ vel rephensione vel sinistra aut stulta interpretatiōe caruerit. **O**bscuro tñ p̄ illā quā expectā⁹ salutē ⁊ obtestor corā pauēdo tribunali iusti iudicis dei qm̄ nemo nouit q̄ sunt hominis nisi spiritus hoīs qui in ipso est. quatinus iuxta regulam **C**hristi. **I**n hac re a fructibus meis me cognoscant. **E**t si quid in doctrina vel operatiōe/ falsum ipudiciū

De paruulis trahēdis ad christū

nefariū ve deprehēderint / nō refugio / iudicet tunc lupus rapax in vestimēto ouis.
Si autem fructus operis boni / cernunt extrinsecus. nō damnet postulo arbor intentionis de malicia intrinsecus. Alioqn peccatū incurritur temerarie diiudicationis fraterne. et scandalum ponitur puulis. quorū aduentus p hoc ad christū nō nunq̄ impeditur. Portabit quisquis talis erit / onus suum imposterū. ego liberatus extitero. Et animaduertāt precor observatores mei quantū fiducie gerat animus meus in hac causa sibi bene consci⁹ quando ipsos etiā tot puulos. (quorum conditio est. nil facile celare) testes habeo ⁊ inuoco. **S**ed hec hactenus ad alios.

Et nunc ad paruulos conuersus / eos sapientie verbis confidens / exhortabor. vt si quis paruulus est veniat ad me nihil erubescat. nihil trepidet. nihil exhorreat. Audiatur quisquis ille erit bona saltem quedā monita ex ore meo. si id ipsum arrogo mihi. Jure meo id possum non in me sed in domino Inducā ad bonū si potero. nominatim inter cetera ad recogitandū omnes annos suos in amaritudine anie sue. Et ad scopandū spiritus suum scoba lingue proprie. Ad hoc tamen vel aliud nulum cogam inuitū.

Porro nihil de ta cendis inquirā / neq̄ persuadebo / immo prohibebo sociozū vel aliorum secreta prodere. Nullus insuper suspectā habeat fidem meā in obseruando tam signo q̄ verbo sigillū confessionis integrum. Scio quātum priuilegiatū est. Vellem vt confessi / tanta se et me discretōne celarent neq̄ per quosdam induceretur ad oppositum / curiositate praua fatuaq̄.

Sed extimescet aliquis / penitentie austeritatē. Vane hoc. quia nullam nō vltro sustinēdam impono. Volo enim exemplo guilbelmi parisiensis / cum parua penitencia voluntarie complenda / mittere homines ad purgatorium / q̄ cum inuita non facienda / precipitare in infernū. Quisquis aderit peccatorū suozum quanq̄ grauissimozū conscius / dicat cū dauid nil omit tens. Peccaui. Hoc subiungam. peccatum tuū transtulit a te deus. nō vltimum in penitencia punctum habuisse crediderim si profecto ore abominata est iniquitas hoc est ad vomitū confessionis deducta.

Alius fortassis estimabit me eum

osurum vel spreturum postea. cuius scelera cognouero. **E**rte nihil minus. amabo eum potius vt filiū in Christo carissimum. vt eum preterea quē timere deū. et bonum purgatūq̄ factum sciuro. vt eū subinde qui mee fidei se ita totum cōmiserit / vt ea proderet mentis vulnera indecora. que carissimis forte parētibz neq̄ q̄ ostendisset. Et ita sentio in corde meo scit veritas q̄ dulcius afficior atq̄ mansuetius ad illos quos e magnis et grauibz criminū periculis eruditos esse conspicio / q̄ ad alios minus sauciato. Nullas deniq̄ vindicationis aut odij reliquias vnq̄ in animo residere pmiserim / pro confessione cuiuscūq̄ delicti. etiam si prāia mors parētum delictum illud esset. Scio tamen q̄ non potest a cōfessis / omnis repente pudor abijci. Sed hoc neq̄ necesse neq̄ vtile est. vincet tandem illuz pudorem ratio. et ista interim cōfusio ad non mediocrē pene dimissionē proficiet.

Conqueret alius ⁊ dicit frigidus sum et in deuotus. quid mihi prodest cōfessio. Et sane esto. ita sit. tanto diligentius accedere conuenit ad ignitū eloquiū dei vehementer. Accede ad hūc ignem calefices plus satis. Video sepe multos frigidos in inirio. q̄ etiā colloquiū tale super actibus suis vel horrēt vel rident / ⁊ discedūt calentes consolati et vbertim flentes.

Obrigat mihi crebrius talis mutatio. Olim quoq̄ circa sorores germanas. dū eas ad celibatum ppetuum inducerem / tale aliqd carnale pariebar. turbabat nō nunq̄ me ⁊ rationes meas omnes / tumultus vulgaris consuetudinis. insolitū mihi proponebat id quod agere moliebat / mea deuotio. Fluctuabam ⁊ nutabam. et pene querebā dissoluere sanctitatem propositi ac retro pedem flectere. Quousq̄ tandem deo propitio / cōuertebam oculos a terra in celum. a morte hac ad vitam / a mortalitate ad eternitatem. ⁊ considerabam in ipsa rationis arce ⁊ fidei lumine. quoniā vanitas vanitatum ⁊ omnia vanitas. Sic respirabam solidabar firmabar q̄. Quo magis hortandi sunt omnes / vt hoc modo. nō populari rumore vel consuetudinis errore / sed pure veritatis consideratione / id quod instum est et religiose factum diiudicent. nec qd anim⁹ in presenti sentiat. sed quid sentire deat attendāt

Fetere solitus sum ne tacebo / p̄fessos
 mihi specialiter instituire ad q̄tuor obser
 uada. Nam quo ad crimina p̄re ceteris de
 testoz in eis os medacijs ⁊ piurijs detra
 ctionibz deditu. **D**an⁹ q̄z violentas et
 rapaces. Tactus deniqz libidinosos ma
 rime monstruosos. damnatosqz legibus
Primu obseruandu est vt summope si
 bi caueat. ne deinceps sint occasio ruinez
 damnatois alioz. quonia istud est p̄riu
 demonis officiu. Bene iussum est. **S**i nō
 caste. tamē caute. hoc est secrete ⁊ solitarie
 sine lesioe vel scādalo cuiuscūqz. **S**cōz
 est. vt seductos olim ab eis / aut suos i ma
 lum cōplices / studeant quātū discrete po
 tuerint ad emendatiōem reducere. immo
 ⁊ alios p̄ eis. quatin⁹ ⁊ ipsi qui p̄ri⁹ demo
 nū / nūc p̄ hoc angelozū fungātur officijs
Tertiu est vt si peccauerint de cetero (p̄
 vt est humana fragilitas) semp tamē ad
 hibeāt tempore ⁊ loco ipm p̄fessionis an
 tidotu. quā nihil esse valiturā obtestoz ite
 rum ⁊ iterū. si nō fuerit integra ⁊ sufficien
 ter explicās atqz dinumerās cognita cōfi
 tentis peccata. cum circūstantijs maxime
 eis q̄ peccati spēm mutat. **Q**uartū est.
Indico nempe singulis nō obligatorie
 sed exhortatorie sepius. vt teneāt facilem
 quandā obseruatiōez pro omni tempore
 vite sue. tam pro rememoratiōe ⁊ quadā
 satisfactiōe peccatozū integre simul con
 fessorū / q̄z pro cautela aliqua futurozū.
Uroz vero p̄muniter hoc modo. vt dicāt
 singulis diebz bis pater noster ⁊ aue. **D**a
 ria semel de mane ⁊ semel de sero. cū toti
 dem p̄strationibz ad terrā. si ⁊ vbi cōmo
 de fieri potuerit. **R**aro autē muto in hoc
 pro magnitudine ⁊ varietate criminū di
 uersitate h̄mōi obseruatiōnū. quonia vix
 istud fieret ⁊ in alijs penitentijs secretio
 ribus p̄t scrupulosius varietas talis tra
 di. **O**si in hoc innocētes cū nocētibz ex
 quem / nō conquerātur innocētes. qz nō
 min⁹ obligati sunt qui ne similes eēt no
 centibz / ipse prohibuit manutenuitqz
Hanc vero quadruplicē institutiōez pro
 puulis / metro ludēs cōprehēdi. vt eas al
 tiori mētereponāt. **N**ō opere aut verbis.
 alios corrueris ynqz. **S**it satis ipsa tibi
 p̄ditio propria. **S**i q̄s p̄dideris monitis
 actis ve nefandis. **D**iscrete ad rectū mor
 reuocare stude. **N**on pudor obsistat / tua
 quin cōfessio plene. **C**rimina scita notet.

vel nocet illa tibi **T**u de cōfessis grat⁹ / tu
 ne recidues **S**igno aliquo facili / iugiter
 esto memor. **A**d extremū vsqz quo puu
 li diligitis infantia. **U**t quid diligitis va
 nitatem ⁊ queritis mendaciū. **V**enite fi
 denter. nulle viarum insidie. nullus later
 anguis in herba. **C**ōmunicabim⁹ mutuo
 bona spūalia / quia tpalia vestra nulla re
 quiro **E**go vobis doctrinā. vos mihi ora
 tiōne impendetis. immo orabim⁹ pinui
 cem vt saluemur. **S**ic angelos nostros vi
 cissim letificabimus / in quozū solennita
 te hec scribo. **S**ic forte. nec iā forte. s̄ cer
 ta spe misericordiā inueniem⁹ apud p̄z
 nostrū. dum obediem⁹ voci sue in accessu
 nostro ad eū. ego puocando / vos exequē
 do. **N**ec deerūt p̄ / gratie ⁊ deuotiōis am
 plexus / in p̄nti miseria cōsolatozū / post
 modū glorie cōsummate p̄petua vnitas
 subsequet. **A**d quā nos omēs / qui spiritu
 paruuli esse debemus / inuitat ipse **J**esus
 spiritali collocutiōe ⁊ afflatu iugiter in
 spirās ⁊ dicēs. sinite puulos venire ad me.

Incipit opusculū

eiisdem. de contractibus ad instantiā prio
 ris ⁊ uetus dom⁹ carthusie in labaudia
 Anno dñi. **M**.ccccx. **D**ele. **J**anuarij.

Incipit probemū

Qui volunt diuites fieri inci
 dūt in laqueū ⁊ tentatiōem
 diaboli / ⁊ desideria multa et
 inutilia et nociua. q̄ mergūt
 hoies in interitū ⁊ p̄ditōem
Radix enim omniū maloz est cupiditas
 quā quidā appetentes / errauerunt a fide.
 ⁊ inseruerūt se multis doloribus. **T**u ve
 ro o homo dei hec fuge. **D**ec est aposto
 lica ammonitio cōformis sententie chri
 sti. **N**on potestis deo seruire et māmone.
Sed ve filijs **A**dā post peccatum.
 quos oportet trāsire per viā contractū
 ciuiliū. vbi meū ⁊ tuum perstrepunt et
 altercantur. **U**bi dolos fraudes laqueos
 deceptionis / spergit ⁊ abscondit inimic⁹
 dum iniqua rebus precia suadet imponi
 dum nō satis attendūt homies quod ait.
Suido carthusien. **R**ationalis creature /
 vera perfectio est. vnamquāqz rem tantū
 habere quanti habēda est. sicut pluris est
 aīa q̄ esca. fides ⁊ equitas q̄ pecunia. //
Quo fit vt spūales etiā dei homines / vix
 euadūt pericula. licet nolint diuites fieri